

UNIVERSITY OF LONDON
WARBURG INSTITUTE

EX
BIBLIOTHECA
E DROZ

68/6685

E
N
H.

840

CICERO

RELEGA

T V S.

&

CICERO

REVOCA

T V S.

Dialogi festiuissimi.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,

1534.

P O M P O N I O T R I V V L T I O
H. A. S. D.

O S T E A Q V A M mihi nunciatum est amplitudinē tuam morbo implicitam esse, existimaui pro mea in te, Triuultiumq; nomen singulari obseruantia, non alienum me facturum, si de alio leuando isto tuo morbo cogitarem. Mitto itaq; hasce facetas narrationes, quas, si eo uerborum splendore non exornauimus (ut par erat) pro tua incredibili facilitate ignoscisci peruelim. Vale,

DIALOGVS

LEPIDISSIMVS, CVI

titulus Cicero Relegatus, adiecta in calce

cuius Reuocatione. Ad excellentiss.

uirum Pomponium

Triuultium.

BELLINZONAM con-
cesseram ego & Iulius
Quercens, à cuius latere,
ob excellens ingeniū exi-
miamq; doctrinam, ne la-
tum quidem culmū æquo
animo discedere possum; Cum subito alla-
tæ sunt à Philocalo literæ, quibus signifi-
cabat Philoponū clarissimum splendidissi-
mumq; nostræ urbis ciuem totius corporis
doloribus oppressum, misere spiritum du-
cere. Quo nūcio ita acerbè perculsi sumus,
ut parum abfuerit, quin à mente destitue-
remur; statimq; repudiato consilio, quod
prius intenderamus, illic in amoenissimis
hortis, quos defendente Lucio superiore
anno recuperauimus, æstiuà tempora tra-
ducendū; Tanta animos nostros incessit ur-

a 2 bis

bis cupiditas, ut nulli neq; remi, neq; uen-
ti satisfacere posse uiderentur: oborta loci,
in quo eramus, infinita non dicam satietate
(leuius enim est q̃ dolor noster deposcat)
sed maleuolentia, sed odio, ita ut disturba-
tum, ac multis locis conuestitum locum
illum uidere cuperemus. Sic enim nobis
(nescio qua ratione) persuaferamus, nō tam
grauiter Philoponum ægrotaturum, si illi
frequētes adfuisset, ut nobis in more po-
situm erat. Nullum enim prætermitteba-
mus diem cū in urbe essemus, quin ad illum
familiarissime uentitarem, horasq; mul-
tas suauissimo sermone consumeremus. Ea
est mehercle hominis suauitas, n̄ mores, ut
illius cōsuetudinem omnibus præfecturis
facile anteponam: malimq; cum illo esse,
quàm in beatas insulas deportari. In urbem
itaque uenimus: cumq; nihil nobis potius
aut antiquius esset, quàm ut illum conue-
niremus, rectà ad eius aedes, quas magnifi-
ce ædificauit, proficiscimur: Sed forte no-
bis illius pueri occurrunt, herumq; suum
apud Archintum esse nuntiant: ita medicos
quos sibi accersuerat, consuluisse: tum
quòd ea pars urbis multo salubrior sit: tum
quòd

quod hortum domus illa habeat, qui nulla parte celebratissimis cedat. Illò mox iter conuertimus; cumq; fores occlusas offensa dissemus, ualideq; dudum pulsauissemus, coepimus ijs, qui intus erāt, de uia clamare: Tandem in aedes intromissi, ad eiusq; cubiculum, quod in interiori aedium parte erat, deducti, uisi sumus in Elysios campos peruenisse. Nulla solitudo, nullae sordes, nulla mœroris, aut tristitiæ indicia; cedros incenderant, suauissimisq; odoribus omnia asperferant, flores undiq;: Cælati argenti, signorum, stragulae uestis, Corinthiorumq; uasorum ornatum conspeximus cubiculum, totaq; domus symphonie cantu percrepabat. Circum uero lectū corona lectissimorum, doctissimorumq; hominum, qui de uarijs rebus colloquebantur. Aderat in primis Hieronymus Seripandus, unā cum amantissimo fratre Antonio Seripando: in quibus omnia sunt, quæ aut Fortuna hominibus, aut natura largitur; prope illos sedebat M. Antonius Caimus, iuuenis & domi nobilis, & apud Gallos, propter uirtutē, splendidus, & gratiofus; ab illius dextera asidebat Hieremias Landus omnibus rebus or-

natissimus, cuiusq; Eremitani sodalitij splendor ac decus: ab altera parte sedebat Cæsar Casatus, homo disertus, & omni doctrina ac uirtute ornatus: non longe aberat Gaudentius Merula, omni lepore affluens & gratia: ab illius dextra, si recte cõmeminor, erat Hieronymus Garbagnanus, uir grauissimus atq; honestissimus: hunc sequebatur Balsianus Landus, omnium quos unq; uiderim ingeniosissimus ac eloquentissimus: deinde P. Antonius Chioccha, uir ad pericula fortis, ad usum ac disciplinam peritus, ad consilia prudens, ad casum fortunamq; felix: dein Franciscus Piochetus, homo frugi, & in omnibus uitæ partibus moderatus, ac temperans, plenus pudoris, plenus officij, plenus religionis: ab illius dextro latere Octauianus Vosacus, cum Africano Boëtho, qui & cæteris ornamentis, & existimatione innocentiae maxime florent. His medius (nisi me animus fallit) interiectus erat Gulielmus Seua, uir admodum honestus, Gallicæq; probitatis plurimum in se habens: aderat etiam Augustinus Mainardus, pietate & doctrina Clarus, Galeacius Gropellus, Iuris peritus,
Clau

Claudianus Figonus, Laura Barbatuſ, uiri clariffimi & in omni doctrinæ genere excellentes. Hi omnes illum inuiſerant, ut ſua officia, ſtudia, cogitationes, uoluntatem denique omnem deferrent, & morbum facietis narrationibus, aut lepidis fabellis alleuarent; tantumque iam effecerant, ut altera quartana deceſſiſſet, articulorumque dolores, quos inteniſſimos pertulerat, facti ſint remiſſiores. Vbi nos adueniſſe conſpexerunt, ilico magna facta eſt conſurrectio: nemo fuit qui nobis caput non aperuerit, amantiſſimeque diſſuauiatuſ ſit: nemo non dextram iunxit; quiſque rogabat, magnopereque cõtendebat, ut propè illos federemus. Quid quaeris? Si Deus aliquis è cœlo in terras illapſuſ fuiſſet, non plus honoris habituruſ erat. Aſſedimus inter Caimum & Hieremiam, tum quòd illos nobis uoluntate, animo, ſententiaque coniunctiores exiſtimaremus; tum quòd diſertos ac facetos iamdudum cognouiſſemus. Philoponuſ uero, qui noſtro aduentu planè recreatuſ uidebatur, in me oſ ſuū obuertens, gratulor, inquit, quod Dei opt. Maximi benignitate ad noſ, tui amantiſſimos, cupidiſſimoſque, ſaluuſ & incolumiſ redieris.

riſteram mehercule (ut nihil diſſimulem,
nihilq; obtegam) in magno tui deſiderio:
neq; ſolus ego, ſed familiares omnes, ut pro
alijs etiam affirmem, quod mihi non teme-
re uideor facere, cum illorum omnes ſenſus
teneam. Equidem facile nunc in animum
induco meum, poſſe nullo negotio ſic mor-
bum iſtum, qui me hoc triduum acriter tor-
ſit, depellere, ut nullæ reliquiæ, nullaq; ue-
ſtigia appareant. Sed quaſo te, quid mihi
nouï aſſers ex ea regione, quæ rerum nouar-
rû pleniffima eſſe ſolet: Cui ego, poſtquam
ingētes, & mirificas egi gratias, de illa ſua,
quam in me ornatiffimis uerbis declaraue-
rat uolūtate, nihil me nouï aſſerre dixi, præ-
ter Ciceronis libros de Gloria, & ſelectio-
res aliquot orationes caſtigatiſſimas. Quo
nuncio exiſtimabam omnes præ nimia læ-
titia mentis parum compotes futuros. Sed
me ſpes mea egregie fruſtrata eſt: Tantum
abeſi, ut illorû quiſquam, præter duos, aut
ad ſummum tres, lætaretur: ut omnino ui-
derer magnam aliquam futuram cladem,
aut ſupremum aliquod exitiū nunciauiſſe.
Augebat admirationem meam, quod illic
Ciceronis ſtatuam, adfabre factam, erectam
uiderem

uiderem, uiserenturq; passim in eo cubicu-
lo Ciceronis opera, uarijs Typis excusa.
Ipse uero Philoponus in manus haberet Ci-
ceronis officia, quæ Gryphius, librariorum
impressorum Magister diligentiss. excude-
rat. Ob id stomachi plenus, ad Eremitanũ
me conuerto, quem Ciceronianissimũ exis-
timabam, petoq; cur mihi non gratuletur,
laudetq; fortunas meas; curq; se ad gratiarũ
actionem non comparet, qui tam amplum
thesaurum attulisset. Tum ille subridens,
Gratularer, inquit, totusq; in gratiarum ac-
tione essem, si Theologum aliquem attu-
lisses, qui diuinæ philosophiæ subobscura
mihi elucidaret, qui me ad diuina infla-
maret, & rerum mundanarum curam ac so-
licitudinem è pectore amoueret, qui animi
fastum & tumorem abstergeret. Ego certe,
ut quod sentio ingenuè, ac liberè dicā, nihil
posse pestilentius legi arbitror. Neque me
solum in hac hæresi esse existimes: ita sen-
tiunt pleriq; omnes qui sani sunt. Cum nos
uideret Philoponus altercationibus inca-
luisse, ueritus ne res ad conuitia perueniret,
à quibus non procul aberat, constituit ut
suam quisq; efferret sententiā, planumq;

a 5 omni

omnibus faceret, quam animo de Cicerone conceptam haberet opinionem. Itaq; prior rogatus est Africanus, suā ut diceret sententiam: sicq; sermones (quanquā id egre facere uideretur) auspicatus est. A P H R I C A N V S. Nisi uestra autoritas, quæ grauiissima est, tantum haberet apud me ponderis, quantum par est ut habeat, nunquā adduci potuissem, ut in tam celebri cōfessu meam afferrem opinionē: Vereor enim clarissimi uiri, ne si quod sentiam aperte dixerō, multorū animi offendantur, à meq; abalienentur. Sin uero aliter atq; sentio dicā, conscientia, quæ pro mille testibus esse solet, me perpetuo urgebit, & diuexabit. Itaq; dum in dubio sum, sentio me huc atq; illuc rapi: Vester tamen iucundissimus conspectus facit, ut minus perturbato sim animo, sperēq; uos æqui boniq; consulturos, quidquid à me in præsentia dicetur. Iniecta est etiam spes ex omnium mirifica indole, ut si ulla fiat oratione mea in animis uestris offensio, facile tamen possit illorū abalienata uoluntas recolligi. Fatebor primum me priusquā ex ephebis excederem, multam operam dedisse, multumq; industriæ in eo legendō

legendo posuisse, multa selegisse, plurima
 obseruasse, idq; factum non mea sponte, nō
 meo iudicio, sed patris mei, cui semper oba
 sequentis, esse studui, Imperio & uolunta
 te. Sed postquam licitum mihi fuit meo ui
 uere modo, neq; patris imperium aut magi
 stri metus prohiberet, coepi angue peius
 illum odisse, dictionem non probare, uitam
 illius detestari, uereri q; ne assidua lectione,
 ita, ut sæpe fit, contaminarer, laborandum q;
 & mihi aliquādo eo morbo esset, quo illum
 plus cæteris laborasse uideor mihi sapius
 animaduertisse, nempe gloriæ nimia cupi
 ditate: nihil enim est quod tantopere ab au
 toribus nostræ persuasionis detestetur. Ci
 tabo aliquot Ciceronis loca, unde id colli
 go, ostendam q; neminē unquam fuisse glo
 riæ tam cupidum, tam sitientem honorum,
 tam ambitiosum, tam cupide populares au
 ras captantem, efficiam q; ut suo ipsius testi
 monio se iugulet, suisq; se conficiat decre
 tis. Itaq; legite epistolam, uel potius aliā le
 ctam in memoriā reuocate, quam Dolo
 bellæ scribit, ubi se magno fatetur cumulas
 ri gaudio, quod uulgō hominum opinio il
 lum suis laudibus sociū adscriberet, nemi
 nemq;

nemq; dubitare, quin eius præceptis atque
consilijs præstantissimum ciuem, singula-
remq; se præberet Consulem. Satis esse pos-
set hic locus ad ostendendum, quanta glo-
riæ cupiditate efferatur. Sed hoc non con-
tentus, ad reliqua pergami. In eadem episto-
la de seipso loquens, sum enim, inquit, au-
dior q̃ satis est gloriæ. In epistola ad Atti-
cum purgat se ambitionis suæ, quod diuina
res sit honor. Legite epistolam, quam x v.
Familiarium Luceio scriptam reliquit: ibi
illam suam gloriæ nimiam appetentiam in-
telligetis: cum tot tantisq; uerbis contene-
dat in eius scripta referri, & quos ille dis-
sipauerat rumusculos resq; à se parum præ-
clare gestas illius monumentis consignari.
x v. Famil. quàm inaniter exultat quòd à
Catone laudatissimo uiro laudatus fuisset:
quàm putidè iactitabat se ab Octauio pa-
trem appellatum. Præter hæc, non ne At-
tico mandat, ut liber quem de suis tempo-
ribus scripserat, & Athenis, & in cæteris
Græciæ oppidis adseruaretur, quo sui no-
minis memoria prorogaretur. Neq; uelim
uos existimare, me primum ita cœpisse sen-
tire: Brutus uir sapientissimus de eodem cri-
mine

mine illum accusauit. Sed quid unum aut alterum locum cito: pleni sunt illius libri. Sed quantum ego existimo, laudi sibi ducebat, uideri gloriæ cupidum. Nam pro lege Manilia Romanos laudaturus, hinc laudū initium facit, quod plusq̃ cæteræ nationes gloriæ appetentes, laudisq̃ auidi essent. Si quæ citauit loca, uobis non satis planum id fecerint, legite initium secundī libri de Diuinatione, ubi à se editos libros recenset: legite epistolam quam v. i. Famil. ad Leptam scribit. Audet tamen os impudens primo Tusculan. philosophos nimia gloriæ cupiditate prestingere, Marcoq̃ Catoni in hanc sententiam scribere: Si quisquam fuit unq̃ remotus & natura, & magis etiam, ut mihi quidem sentire uideor, ratione, atque doctrina, ab inani laude, & sermonibus uulgi, ego profecto is sum. Cum tamen nihil aliud uenetur, atq; omnibus uestigijs persequatur. Risi, mehercle, cum primum eum locum legi, & solutius risi, quàm esset fortasse è dignitate mea. Sed quis tam ἀγέλαστος, qui rē sic ridiculam non rideat, simul & hominis incredibilem audaciam flagris dignam non censeat? Hic cum dicendi finem fecisset

Aphri

Aphricanus, Seripandus, qui solitus erat Ciceronem semper in sinu gestare, illumq; passim pleno ore dilaudare, uisus est grauius ter cōmotus, totusq; rubore perfusus: Nætu, inquit, Aphricane facis ut gratum hominem, officijq; in se collati memorem decet, qui ita illū discerpas, quo magistro tam planè & pure loqui, sic grauius & copiose didicisti. Quid si ij, quos tu optimis disciplinis, sanctissimisq; præceptionibus instruxisti, parem tibi gratiam referrent? Non ne tu illos scelestissimos diceres? Non ne flagitiosissimos ubiq; prædicares? Cui Aphricanus respondit, se nihil Ciceroni acceptū referre, suæ (qualiscunq; esset) eruditionis: neque quicq; solidæ doctrinæ in eo autore deprehendisse. Istuc ipsum cœpit affirmare Merula, seq; non legisse dicebat autorem tam incōstantem, tam ieiunum, sic languidum & dissolutum: qui sibi ipsi tantopere aduersaretur, & pugnantia loqueretur. Bone Deus, quot ille citabat testimonia, ea promptitudine & linguæ celeritate, ac si de scripto pronunciauisset. An non, dicebat Merula, hæc est inconstantia non ferenda, quando primo de Finibus Latinam linguam nō modo
non

non inopem esse, sed Græca locupletiores.
Ad Quintum fratrem diuersum sentit, Græcisq; accepta fert omnia. In oratione pro A. Cecinna Latinam prædicat inopem. 11. Tuscul. Græcam uerborum penuria laborare scripsit, Diuinationem modo tollit, modo confirmat, Peccata nunc paria dicit, nunc imparia, Primo de natura Deorum, Deos inuisibiles; in libro de Vniuersitate, uisibiles cõtendit. Pro A. Cecinna exilium nõ supplicium, sed profugium supplicijq; portum uocat; In Paradoxis scelerum poenam appellat, Quinto Finibus Platonis & Pythagoræ peregrinationes magnificis quibusdam uerbis uidetur uehementer probare; In epistola ad Cælium, peregrinationem sordidam uocat, eleuat, & damnat, X I I I. Famil. Terentiam laudibus in cœlum ferre uidetur; ad Atticum & uituperat, & sceleratè fecisse cum Attico expostulat. Famil. X I I. ad Cæsium scribens, Cæsarem impurum appellat, multisq; modis in Officijs, & alijs locis conscindit; eundem laudat, scribens ad Q. Ligarium, ad Atticum, in oratione pro M. Marcello, pro Deiotaro, in eo mirificā indolem, multaq; à Cæsare in eum profecta

profecta studia & officia commemorat. Sic enim inquit in epistola quadā, Nihil unquā mihi uenit in mentem optare quod Cæsar ultro non detulerit. Lepidum & laudat & uituperat. III. de Oratore, multus est in laudando Socrate; Quinto Tuscul. multus in uituperando. III. de Oratore Hortensium multis ornat laudibus, idem facit in Verrinis: pro Roscio. Eundē saepenumero laudat. Pro A. Cluentio Verrem prætorem urbanum, sanctissimū & diligentissimum appellat: quem suis turbulentis actionibus exagitauerat. Primo de natura Deorum uituperijs poëtas afficit, quos & laudat, & defendit, eorumq; testimonio ad sua confirmanda ac stabilienda usus est. III. de Natura Deorum fabulas oppugnat, cum tamen saepe ad illas cōfugiat: Nam in Verrinis ad fabulas confugit. III. Tuscul. narrat satis fuisse, cur Niobe lapidea, cur Hecuba in carnem conuersa. Primo de Officijs Peripateticos uexat; eosdem celebrat pro Aulo Cæcinnæ. Iuris prudentiam euehit, quam interdum irridet. Longum esset omnia per censere. Hæc in præsentia succurrerunt, quæ ut illū de manibus posuerim, interdixerimq;, ne meum

ne meum posthac tectū subire audeat, effecerunt. Quid enim mihi lucri esse possit cū Eurippo: Cur enim Eurippum non appellem, hominem incōstantem, qui nunquā eundem uitæ tenorem seruet, qui modo harum, modo illarum partium sit, qui pro sua libidine & laudet, & ignominia afficiat: Da ueniam Caime, si te offendo, si in tuum Ciceronem sim tam accerbis. Scio te à puero concupiuisse semper Ciceronianum & esse, & uideri, Ego quoq; olim, priusquā in familiaritatem M. Guarini mei uenirem, & laudassem & uehementissime comprobassem: nunc, & si maxime uelim, non possim. Quin tu quoq; si sapias, abijce nebulonem illum litigiosum, omnium scelerum maculis notatissimū. Plus (quod mihi uelim adfirmanti credas) & fructus & uoluptatis è quouis alio autore (quāuis obscuro) percipies. Attende quæso animum ingeniosissime Caime, & uide quotquot Ciceronem sibi imitandum proposuerunt, si non omnes sunt aridi, ieiuni, squallidi, meticulosi, exanguis, sine neruis, sine coloribus, aut steriles, aut imbecillum partum edentes. Vis incipia ab illo præstantissimo ciue nostro Gual-

b terio

terio Corbetta? quid ille nobis profuit suo
 Cicerone, quem in succum & sanguinem
 uertit? Quid illi duo pontificij collegæ? nō
 ne ferè steriles sunt? Consenuerunt tamen
 in Cicerone. Quid excellentissimus Iulius
 Camillus, uir planè candidus, cum totus in
 Ciceronis lectione conquiescat? Quid Ro-
 mulus Amasæus preceptor colendissimus?
 Quid Flaminius? Quid Nicol. Beralduſ?
 Quid ille Rhetor Maclinienſis? Quid Ni-
 colaus Regius, iuuenis felicissimo ingenio,
 expromptaq; memoria. de quo præclara
 sperarem, niſi in Ciceronianorum caſtra nō
 explorator, ſed trāfuga ſe recepiſſet? Quid?
 (admoue mihi aurē, ne illis rubores eiſciā)
 Quid Seripandi ſummi Ciceroniani affe-
 runt, quod noſtra ſtudia iuuare, & promo-
 uere poſſit? Ab alia parte illos ſtatue, qui
 Ciceroniani nec ſunt, nec uideri uolunt. In-
 cipe, ſi placet, ab inſigni Theologo, ſanctiſ-
 ſimoq; uiro Iacobo Fabro, quantum ſuis la-
 boribus, quantum ſua induſtria profuit? Non
 minus ſtudioſorū rationibus conduxit bo-
 ni Eraſmi uirtus, ac ſolertia, qui ingenij ſui
 monumētis omniū bibliothecas auxit, uel
 potius referſit, ornauit, illuſtrauit. Quātum
 rem

rem literariam promouit Budæus, uir honestissimus, totoq; orbe clarus? Vt nos iuuit Alciatus? quanquam de illo nondū habeo constitutum, in qua classe reponam. Cum illius epistolas lego, nihil tam Ciceronianum uidetur. Reliqua quæ diuinitus scripta reliquit, nō ita mihi uidentur Ciceronē redolere. Hoc mihi saltem persuasissimū est, inter illos numerandū, qui parentibus lætitiā, sibi opes & gratiam, patrię nostrę & posteris gloriā asferre possunt. Quātas nobis attulit cōmoditates consumatissimus Cælius Rhodiginus, Baptista pius, Leonicus, Stephanus Niger ciuis noster, & in Græcis literis præceptor nō poenitendus? Petrus Grauína summo ingenio prudentiaq; præditus, Augustinus Eugubinus, doctrina, integritate, uirtute, constantiaq; singulari, Aegidius Vanninius, Ambrosius Caballus, uiri ornatissimi. Vides Caime, plures esse qui à Cicerone dissentiant, quā qui sectentur, & ambiant. Certe, inquit ridens, nā si mihi Ciceroniani recensendi sint, amplior fortasse numerus fuerit. Per me quidem liceat, inquit Merula. Tum Caimus sic ordiri cœpit: Ego primū

Franciscum Cassanum, qui medicinam Latinis literis illustrat, & profitetur in Ticiensi nostra academia, inter Ciceronianos colloco. Post illum Albutium ciuē nostrū: deinde Hieremiam, quanquā nunc Ciceroni infensum esse simulet, Risimus hic omnes, amiceq; & peramanter Caimum monuimus, ne hominem dialecticum in certamen prouocaret. Videbāt omnes haud obscure illi bilem in nasum concitam, Timens itaq; Philoponus ne dies altercatione consumeretur, rogat Caimum à texendo catalogo, quem instituerat, desistat: sinatq; alios suam sententiam afferre: nisi ipse quippiam haberet, quod ad rē faceret. Visum est Caimo non satis opportunum eo tempore Ciceronem ornare, aut tueri, tot uiris praesentibus, nec obscure iniquis, nec dissimulanter infensis. Barbato mandatum est, ut quid de Cicerone existimaret, palā faceret. BARBATUS. Si me de Baldo, aut Bartolo, quos assidue uerso, rogauissetis, non omnino desperarem, quin si nō ex omni, aliqua saltem ex parte uobis satisfacere possem: neque id mihi arroganter assumere uideor, quando in ijs studijs meliores annos cōsumpserim.

Dicam

Dicam tamen quid de uiris clarissimis au-
 diuerim. Cum essem penè puer, delectabar
 plurimum consuetudine Alexij Benefiæ, &
 Dominici Landi, quos inter se hac de re col-
 loquentes sæpius audiuī. Illi (nisi me fallit
 memoriæ sensus) bipedum omnium nequis-
 simū fuisse existimabant, seditionum omnium
 & escam, & flabellū; Pacis, legum, iudicio-
 rum, ocij, bonorumq; omnium hostem. Cum
 iræ essent inter ipsum & Antonium, facile
 redissent in gratiam, si Cicero uoluisset. Sic
 enim ille in septima actione: Pacē cum M.
 Antonio esse nolo. Addebant præter hæc
 rei æquitatem gratiæ postponere solitum,
 & animo fuisse ita simulato, ut cum cuperet
 plura uerbis, quàm re ipsa præstare, uteretur
 nota quapiam, qua intelligeretur ex animo
 id petere. Hæc dicebant se colligere ex epi-
 stola quam XIII. Famil. ad Valerium scri-
 bit. Cum hæc ego attentè colligerem: sensi
 me inflammatum cupiditate legendi. Non
 enim facile mihi (quanquam illorum auto-
 ritatem grauissimam, testimoniumq; reli-
 giosissimum existimarem) persuadere pote-
 ram, ita esse, quemadmodum illi prædica-
 bant. Legi itaq; & utinam non legissem, sta

tim ex illius oratione, quæ plus loquentiæ,
quàm eloquentiæ uidebatur habere, depre-
hendi in eo multa esse, quæ nostræ persuas-
sioni aduersarentur: ut in libris de Diuina-
tione, de Fato, 111. Officiorum, in oratione
pro A. Cluentio, cognoui etiam illum solitum
fuisse amicitias ex utilitate metiri; quàm
11. de Finibus diuersum præceperit.
Cognoui præterea in eo malam mentem, ma-
lumque animum. Epistola quã ad Lentulum
scribit, illam dico, quæ est uoluminis instar,
suar iniquæ, ac peruersæ uoluntatis indicium
nō obscurum mihi exhibuit. Omitto quod
exilij pœna mulctatus sit, quod grauissimis
criminibus fuerit ab hominibus spectatæ
fidei accusatus. Ego illum existimo periniquum,
& ultorem crudelissimum fuisse, insigni
turpitudine notatum, dedecore atque
infamia adopertum, preposterum, ac peruer-
sum, qui ad omnem malitiam & fraudem men-
tem uersaret: & uitia, quæ à natura haberet
plurima, etiam studio atque artificio quor-
dam malitiæ condiret. In iudicijs corrup-
pendis exercitissimum, immani, importuna,
accerbâque natura, totum ex fraude, & men-
dacio factum; impudentissimum, auarum,
petulan

petulantem, & improbum scurram; à quo
 omnis fraus, omnes insidiæ, omnesq; nascen-
 rentur circumscriptiones: perdita nequitia,
 libidine effrenata, ac indomita. Criminos-
 sum, turbulentum, ueteratorem, periculo-
 sum, nec minus nigrum, nec minus confu-
 dentem Phormione Terentiano fuisse pu-
 to. Adde iuris imperitum, summæ impro-
 bitatis: neque animi, neque consilij satis ha-
 bentem: assentatorem, concitum ad rixas,
 ineptum, ac stultum: minacem, & arrogan-
 tem: contumacem, insolentem, superbum,
 ad fallendum paratissimum: Reipub. ruinā,
 & tempestatem: furem, sacrilegum, ad ciuile
 latrocinium natū. Duo Ciceronis loca præ-
 fertim me mouerunt, effeceruntq; ut illum
 crederem flagitiorum uitiorumq; omnium
 principem: Epistola VII. secundī libri ad
 Atticum, in qua præter alia se mira ad liti-
 gandū alacritate dicit: & quando cōmemo-
 rat, cupere se ciuium suorum, quos aliquan-
 do carissimos habuisset, quicq; de eo optime
 meriti fuissent, naufragia ex terra intueri, &
 maris turbulentos fluctus audire quietus.
 Non poterunt istæc efficere, ut illum cru-
 delem, perfidum, iuris, pudoris, ac officij

nescium existimē: Nondum uidebatur con-
 uiciandi finem facturum nisi Vosascus, &
 Hieremias, qui semper intentissimis oculis
 illum inspexerant, leui capitis nutu signifi-
 cassent, ut à conuitijs desisteret. Qui cum
 destitisset, tum Cæua gratulabūdus, Archi-
 medes non potuisset, inquit, melius descri-
 bere: nā tu mi Barbate egregius es artifex,
 qui suis coloribus illum tam belle depin-
 xeris. Tum Barbatus ad illos conuersus,
 quos Ciceronianos sciebat, Ignoscite, in-
 quit, si in uestro Cicerone laudando, nimiū
 parcus fui: non est commissum inuidia, aut
 maleuolentia, sed certa quadam pigritia,
 quam Brigherasij unā cum Io. Baptista Ri-
 pano contraxi. Sustulerunt omnes cachin-
 num. Ego quoque ita prolixè risi, ut nunc
 etiam oculi, genæ, & latera cōdoleant. Hie-
 remias qui plus alijs egre tulisse uidebatur,
 quod tam effusus conuitiator fuisset, quan-
 tum potuit blande his uerbis Barbatū com-
 pellauit. **HIEREMIAS.** Vbi quæso te Bar-
 bate didicisti tam doctè conuitiari, tamq̃
 maledicum esse, qui sanctissimæ illius he-
 roinæ perpetua consuetudine fruaris: quæ
 nemini maledicit, quæ de omnibus perho-
 norificè

norificè & sentit & loquitur, quæ se totam Christo tradidit, de illiusq; erga nos beneficijs nunquam non loquitur. Prehendit illū pallio ad alia festinantem Casatus, rogatq; nomen mulieris dicat, id uehementer contendebant Seripandi; istuc ipsum rogabat Piochetus. Tum ille: Non possum non uehementer admirari, hanc uobis illustrem foeminam incognitam esse; cum nulla iam sit tam deserta regio, quo illius sanctitatis fama non peruaferit. Cui non cognita, & perspecta est Margaritæ Cacheranæ religio: quæ Ioāni Cacherano Vosaschi regulo nupsit; quæ Hieronymam Boëtam, foeminam lectissimam, & pudicissimam, à Petrarchæ studijs, ad sacras traduxit literas; cuius exemplo Angela Beccharia, Francisca Laciuata, Clara Maggiolina, Faustina Stampa, Margarita Archinta, ad Euangelicam philosophiam se contulerunt; quæ nobis Octauianum, quem hic præsentem conspiscitis, peperit. Erubuit Barbatus, ingenui sui pudoris non oblitus, ueniamq; deprecatus, quòd in maledicentiam tam effusus fuisset. Cui Philoponus ea lege, atque gratia condonari uoluit, si plures reperirètur illius sen-

b s tentiæ

tentiæ, alioqui interminatus est haud pro-
 cul abfuturum infortunium. Rogatus est
 Volascus suam sententiam; qui non graua-
 tē, sed ut est ingenio eleganti, tenacissimæq;
 memoria, nulla præfatione sic cœpit: Ego
 illū hominem fuisse elatū, superciliosum, &
 supra mortales omnes iactabundum existi-
 mo, idq; primum ex ea epistola colligo, quā
 ad Atticum scripsit: ubi narrat, quæ facta
 fuerit cōsurrectio, ut illum circumsteterint
 iudices, & aperte iugula pro sui capitis sa-
 lute Clodio ostentarint. Item oratio pro le-
 ge Manilia xvi. Familiarium, & xiii. Li-
 ber de claris oratoribus: Primus Officiorū:
 Oratio pro A. Cæcinnā, cōtra Rullum, con-
 tra Catilinam: Itē epistola ad Lentulū con-
 firmant me magis in mea opinione. Sed cū
 tertio Officiorū uideo suum ocium Aphri-
 cani ocio præferre, ita fio in hac sententiā ob-
 stinatus, ut ab ea nulla ratione depelli pos-
 sim. Taceo cum Bruto scribit, nullo præsi-
 dio Antonium quatefecisse. Item cum ad
 Atticum suo aduentu reuiuiscere iustitiam,
 abstinentiā. Item vii. actione contra Ver-
 rem, ubi magistratus suos commemorat.
 Item quando ad Appium scribit, Quod di-
 sertum

sertum non fuerit, ne meum dixeris. Præ-
ter hæc IX. Famil. ad Papirium Pætum.
huc accedit: Sedebamus in puppi, clauūq;
tenebamus. Quis uero illud sine stomacho
audiat, cum dicit, suum librum totum Isocra-
tis *μυροδύμων*, atq; omnes eius discipulorum
arculas consumpsisse. Item, suo exemplo nō
modo alios ad scribendū excitatos, sed plas-
nè deterritos. Quis æquis auribus illud au-
diat, se Græcam nationem conturbasse & in
suis Philippicis Demosthenē enituisse. Itē,
Nam mihi scito à Regibus ultimis allatas
esse literas, quibus mihi gratias agant, quod
Reges mea sententia appellauerim. Item cū
dicit, non erunt satis eruditi, quibus nostra
cognita non fuerint. Sed stultus ego qui id
uobis ostendere coner, quod uel cæco per-
spicuum est, quasi illum possitis in manus
sumere quin uel altera pagella nō se pdat.
Neque satis dispicere possum, si uera sunt
quæ modo Barbatus dicebat (ut omnino
uera esse credo) quanquàm uisus sit modes-
tiæ fines excedere, unde ille sibi tam altos
sumeret spiritus. Stupebant omnes Vosæ-
schi eloquentiam: uidebatur enim aureum
orationis flumen fundere. Mainardus uero,
qui

qui è regione illius sedebat, sæpe præ magna admiratione manus tollebat, uerissimè affirmans, quæ ille dixerat: Sed animaduertisse Ciceronianis omnibus id uitij insitum esse dicebat. His auditis, omniū oculi in eos cōiecti sunt, qui Ciceroniani habebantur: qui cum se nihil cōmotos aut perturbatos indicassent, uisq; potius fuissent assentiri, & in aliorum sententiā descendere, magna est orta lætitia: Nam prius formidolosi nimium erant, diffidenterq; quod in animo habebant efferebant, quod in eo cōfessu Ciceronianos aliquot esse certò scirent. Erant autem, qui maxime iudicarentur Ciceroniani, illi duo Seripandi, & Caimus. Itaq; posteaquàm ille timor sublatu est, quisque cœpit illum maledictis flagellare, exquisitissimisq; supplicijs dignū iudicare. Dum hæc aguntur, ecce Placitus Sangrius & Marius Galeottus præstanti ingenio, splendidoq; apud suos loco natī, Nemo non illorum insperato aduentu magnam præsetulit lætitiā, omniumq; consensu decretum est, ut quidquid illi de Cicerone sensissent, id ratum haberetur, perinde ac si de tripode profectum esset. Tum Sangrius, Utinam mihi quid

quiduis potius aliud imperauissetis : uere-
batur enim ne Seripandos, quos unice ama-
bat, & quorum consilijs intimus erat, offen-
deret. Sed ubi rescuit illos in sententiam no-
stram pertractos, quo esset, fuissetq; semper
in Ciceronem animo, paucis declarauit.
Qualis uero illi uideretur prolixiori ora-
tione prosecutus est, periniquum, & male-
dicentissimum ubiq; appellans, cui summa
uoluptas esset, præclara omnia maledictis
prosequi, totisq; uoluminibus conscindere.
Cui pepercit illa procax lingua: in quẽ non
euomuit suum uirtus: quem nõ in certamen
prouocauit? Taxauit primo libro de Fini-
bus Epicurum cum gregalibus suis, illius
opinionem non intelligens, ex suo ingenio,
ut inquit poëta nescio quis, alienos mores
fingebat. Credebat Epicureos de ea uolu-
ptate loqui, qua sensus titillantur, & iucun-
de ac dulciter permouentur, quam stolide
pecudes sectantur: cui se totum ipse dedica-
rat, & constringendum tradiderat. Sed dece-
ptus est, ut in plerisq; omnibus. II. libro de
Finibus damnat Gorgiam, uirum peritissi-
mum, ijsq; artibus excultum & perpolitũ,
quas qui habet, eruditi apellantur. Quinto
Tuscula

Tusculana. Socratem uirum sanctissimum, qui philosophiam è cœlo in terram deuocauit, qui Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus est, damnat. Theophrastum, qui rerum causas tam diligenter, tantisq; sudoribus perquisiuit, & inuentas nobis tradidit; quem Aristoteles tanti faciebat, ut neminem pluris. Perstringit Aegyptios religiosissimos, quos Plato perdiscendi gratia adiuit, ad quos Dei familiarissime diuertebant, & conuiuia liberè cum illis agitare cōsueuerant. Audet hic scycophanta II, de Diuinatione Caldeos, gentē tam sanctam, tam piā, exagitare. Eodem loco in Astrologos, petulantissime inuehitur; primo de legibus in Herodotum, historicorum omnium mea, doctorumq; sententiā diligentissimum acerbissimus est; in Theopompum, omnibus ingenuis artibus instructum, in Gracchos nobilissimos & eloquētissimos. Primo Officiorum Cynicos philosophos prestantissimos, II, Offic. Panetium, uirum apprime doctum. III. Romulum, quē ob uitæ, morumq; innocentiam in numerum deorum relatum credidit antiquitas. Quot modis lacerat Antonium ciuem prestantissimum,

finum, imperatorem strenuum, & qui de
 Reip. ornamentis magis quàm de sua salute
 sollicitus esset. Ad Quintum fratrem Græ-
 cam nationem, à quibus leges, doctrinæq;
 ornamenta habuimus: cui optimo quidem
 iure ingenij acumen, & optimarū artium co-
 gnitionē tribuimus, grauissimis afficit con-
 uitijs. Pro M. Fonteio Gallorū testimonia
 eleuat, impietatis accusat, atq; miris modis
 infectatur. Et sunt Gallī tam dissoluti, tam
 suæ existimationis parum amantes, ut illius
 scripta imprimant, legant, circumferant, &
 quod non minime insanie argumentum est,
 ad uerbum ediscāt. Longum esset, si uelim
 omnes percensere qui illius linguæ ictus
 pertulerunt, & quorum existimationem ille
 conatus est labefactare. Quis nescit Catili-
 nam, quo nec melior, nec clarior quisquàm
 fuit, ab eo acerbissime laceratum. Pari furo-
 re Cæsarem & palam, & clanculum morde-
 bat. Sic & Sallustium, cuius splendorē lon-
 ge lateq; se protendentem ferre non pote-
 rat. Sic in Rullum ciuem cum primis græ-
 uem; Sic in Tiberonem, Pansam, C. Mem-
 mium, Clodium, Pisonem, Vatinium, Ver-
 rem uiros clarissimos se gessit. Equidē nisi
 uobis

uobis mea prolixitate molestus esse time-
 rem, facerem ut nihil liquidius esset, quàm
 nullum unquàm in lucem editum sic flagi-
 tiosum, & rapacem, alienæq; dignitatis ho-
 stem, tam crudelem. Sed spero Galeottum
 meum id uobis cōmonstraturum apertius,
 idq; paucioribus comprehensurū. Cui Ga-
 leottus, Facile, inquit, tibi omnia assentior;
 nec mihi hoc pro meo pudore assumam, ut
 melius & breuius Ciceronis uitia tanquàm
 in tabula spectanda proponere possim: Ali-
 quid tamen & ipse dicam, tum ut uobis mo-
 rem geram, qui me id rogatis, quod pro ue-
 stro in me iure imperare poteratis: tum ne
 planè mutus inter tot facundos uidear. Si
 cuiusq; scripta possunt de hominum inge-
 nio testificari, credo illum fuisse hominem
 effoeminatum, formidolosum, ingratum, &
 intemperantē: quod si quid mihi uel aram
 tenēs iurasset, nunquàm adduci potuissē,
 ut ei fidem haberem. Sed postquàm ex eius
 scriptis id colligo, credam necessum est. Si
 quis posteriores epistolas, quas ad Atticū
 scripsit, legerit, is profecto perspicuè uide-
 bit illius molliciem. Quoties cōqueritur se
 totum in luctu, & mœrore consumi, nihilq;
 esse ma

esse mali, quod non in illius fortunā incur-
 rere uideretur, ubiq; luget; hominū frequen-
 tias reformidat; amicorum conspectum su-
 gitat, cælebritates odit, lucem aspicere uix
 potest, mauultq; ruri agere, ubi fluctus nu-
 meret, & lacertas captet, quā in urbe aut
 amicis operam nauare, aut in aliquo ocio cū
 dignitate coniuncto uitam traducere. Illa
 uero inculcatio Tulliola delitiæ meæ, &
 paruus Cicero, non ne effœminati animi
 indices sunt nec dubij nec obscuri? Vultis
 illius effœminatum animum magis habere
 perspectum, & cognitum? illam legite epis-
 stolam, quæ Seruio Sulpitio inscripta est;
 nihil uidebitis mollius, nihil putidius. In
 XIII. Famil. magis se prodit. Quā uero
 fuerit in honestis rebus, quæ illi facile æter-
 nam famā conciliare potuissent timidi atq;
 abiecti animi, declarant oratorij libri, decla-
 rant epistolæ suæ, declarat oratio, quam pro
 A. Cluentio habuit. Subijciam illius uerba
 quo res testatior sit: Semper equidem ma-
 gno cum metu incipio dicere; quotiescunq;
 dico, toties in iudicium uideor uenire. In pri-
 ma actione contra Verrem: Cum illius tem-
 poris in mentem uenit, quo citato reo dicen-

c

dum

dum est, non solum commoueor animo, sed toto corpore perhorresco. Ausus est tamen homo amentissimus XI. Famil. Brutū magni & excelsi animi uirum timiditatis incusare. De sua ingratitude satis liquet, ex ab alienato Q. fratris, Terētiæ, multorumq; aliorum animo. De sua uero intemperantia fecit me certiorē *διωρενὰ καὶ διασπρελὰ πρὸς θεοὺς, καὶ διασπρελὰ* : de quibus in epistola ad Gallum conqueritur, quæ certe, ut ipse uidetur fateri, non aliunde proueniunt. At illam lippitudinem, qua se infestari, & cum Attico, & cum Quinto fratre grauiter conqueritur, putatis nimia inedia natam? Erratis si alia causa obortā putatis, quàm ex ingluuie, & bibacitate: ita doctissimus Hippocrates sensit, Rem satis notam, magis etiā cognitam facit epistola quam Papirio Peto scripsit, in qua se dicit cruditate malle perire, quàm fame. Cū tamen in epistola ad Atticum senatores quosdam irrideat, quos famēs magis, quàm fama cōmouisset. Nonne solitus erat sæpe inuocatus ad conuiuia accedere? Nonne quasi mus esset, alienum semper edebat cibū. Cur putatis aperuisse ludum, docuisseq; declamitare, nisi ut haberet

beret qua ratione crapulā exhalaret: Sunt
 multæ aliæ familiæres epistolæ, quæ helluo-
 nem fuisse aperte demonstrent. Nolo nunc
 omnia ad uiuum refecare, ne me id odio, aut
 maleuolentia adductum facere existimetis.
 Erat ille oculis inflammatis, buccisq; fluens
 tibus præ magna indignatione cū perorasse-
 set. Casatus uero ad illum conuersus, Dic
 mihi quæso Galeotte, quid faceres, si ille im-
 purus tibi obuiam ueniret: certe quantum
 coniectura auguror (nisi hæc iracundia, quā
 prætefers deferbuisset) omnes illi dentes la-
 befactares, raperes, contunderes, ac cerebrū
 dispergeres, nullam habens sui consulatus
 rationem. Multa huiusmodi ultro citroq;
 iactata fuerunt priusquam Bassianus assur-
 geret, quo πολυκώτερον adhuc uidi neminē,
 uoce quidem suauissima, sed exigua, ita cœ-
 pit: Sane miror clarissimi uiri, quod cū hu-
 ius ornamenta cōmemorare constitueritis,
 illius recunditas uirtutes nemo adhuc de-
 narrarit: permittite quæso ut perpetua ora-
 tione illius & naturæ & doctrinæ ornamen-
 ta, quæ me puto bene cognita habere, ijs no-
 ta faciam, qui non adhuc satis nouerunt. Li-
 benter omnes assenserunt: nouerant illum

c z esse

esse cum facetum, tum disertum, & in Ciceroniana lectione usque à paruulo exercitatū. Qui cum omnes attentos uidisset, in hunc modum loqui cœpit: Non possent (si quid iudico) illa quæ dicta sunt, ueriora esse; minor tamen nonnulla pretermissa quæ illi magis peculiaria esse nemo negauerit. Illud itaque in primis dicam, deinde ad alia ueniā, quæ Ciceronianos nostros prorsus, exulcerabunt. Non arbitror in hanc lucem uenisse quæquàm ingenio ad assentationē tam apposito, ut in alijs rebus, quæ libero homine dignæ sunt, ab omnibus superat, ita in adulando facile omnes superat: quanquàm in XIIII. lib. epistolarum ad Atticum turpem dicat assentationem esse. Sed si cupitis nosse loca, ubi egregie magis aduletur, legite amabo uos in IX. Famil. epistolā, quā ad Dolobellam scribit, cum dicit, libentius omnes meas laudes ad te transfuderim, quā aliquam partem exhauserim ex tuis. VIIII. uero Famil. ad Volumnium; Opus est mihi limatulo & polito iudicio, interioribusque tuis literis. Orationem, quam pro domo sua habuit, præterea ad Curionem. Si illic singulari sua adulatione non satisfacit, illam adite quam
ad M,

ad M. Cælium proconsulem: Si ibi non cumulate satisfactum fuerit, illā legite, quam ad Cælium Curulem: Si neq; hic, neq; illic satis aperte putidas eius adulationes deprehendere poteritis, multæ ex ijs quas ad Atticum scriptas reliquit cōtestabuntur fuisse ad adulationes natum: neque quicquā ab eo tam uehementer ac diligenter curatum. Pollicitus sum uobis me paucis meam dicendum sententiā alioqui citassem plusq; sexcenta loca, ubi suarum adulationum impressa sunt uestigia, sanè quā illustria. Ad grauiora nunc mea festinat oratio, neq; finit longiorem esse: satis mihi sit quasi digito commonstrasse fontes, unde illa uberius peti possint, quemadmodum & ab alijs factitatum uideo: alioqui si uelim omnia, quæ possim, in medium adferre, & non liceret hinc ad multam usq; noctem discedere, & fortasse Philopono morbū augeremus, quo leuatum cupimus. Ego sæpius admirari soleo, qui fit ut Cicerō tanti fiat, passimq; pater eloquentiæ appelletur. Illum multi bonarum Artium studiosi tum carmine, tum soluta oratione celebrant: nulli non est in ore, pueri circunferunt, iuuenes in sinu gestant,

stant, senes amplectuntur, exosculantur, in oculis ferunt, dilaudant, electissimis uerbis, grauissimisque sententijs refertū prædicant. Admirantur in eo dicendi uehementiam, & ut solitus est dicere Aluuius Vopiscus tonitrua ac fulmina. Taceo prudēs alias ineptias, ut est illa nostri Hieremiæ qui cum legisset in epistola Ciceronis: Accumbebam hora nona; Statuerat nolle accumbere nisi hora nona. Ego primum in eo doctrinam nec nosco nec probo: Sed potius, ut ipse ad Atticum scribens, de se ipso dicit, nihil est illo inertius, retusiorique ingenio. Cū oblatus illi fuisset Serapionis liber, quo nullus apertior aut candidior, ne millesimam quidem partem intellexit, ut ipse ad Atticum fatetur. Sic enim inquit, Et quod inter nos dicere liceat uix millesimam partem intelligo; nullæ tamen illic tractabantur materie graues. Stilus erat pellucidus, nullis scatebat mendis. Præter hæc pollicitus fuerat Attico, se de Geographia aliquid scripturū: Sed statim perterrefactus, nihil amplius inquit cōfirmo; Sic enim complexus otium sum, ut ab eo diuelli non queā. Scripsit Topica quædam, & imperfecte scripsit neque
plene

plene tractauit; uix tamen dici potest quanta difficultate id præstiterit. Nulla erat in eo antiquitatis notitia, nulla rerum gestarum peritia. Cœpit ætate iam deuexa & tradere se Historiæ, & signa conquirere; neque id tantum ut ullam rerum antiquarum cognitionem haberet, quàm ut domum orna-
ret quam libidinibus semper patere uoluit. Legite quæso illas suas quæstiones, & paulo accuratius rem attendite; nihil languidius, nihil spinosius. In suis argumentationibus nunq̃ non peccat ut dialectici loquuntur in petitione principij: interdum cauillos quosdam habet, sophista indignos (ne quid grauius dicam) Facetias uero quas improbissimus scurra negligeret. Posset mihi aliquis (nec immerito) obijcere, si tanta est hominis & imperitia & infantia, quò factum est, ut tam præclara ingenij sui monimenta reliquerit? Quibus ita breuiter responsum uolo; Primum nihil me in eo præclarum animaduertisse, sed esto multa sint præclara: illud uobis persuasissimum sit, ab eo aut erepta, aut surrepta fuisse. Vtebatur familiariter doctis & disertis hominibus; non quod illi id cu-
rent uel ab aliquo ille insinuetur: sed se

ipsum (ut erat temerarius, & nullo pudore) ingerebat. Habebat præterea Pomponium Atticum, à quo puto plæraq; omnia illa, quæ sibi adscribit, edita fuisse. Erat Pomponius uir sane bonus, sed huius consuetudine, conuictu, consilijs ita deprauatus est, ut illo nullus esset deterior; semper tamen Ciceronem excipio. Hic in huius gratiâ Græcorum bibliothecas expilabat, undiq; aut furto aut precibus, aut uis, aut largitionibus libros eruebant. Ita factum est, ut Antij misericordiam haberet librorum copiam. Habuit præterea Attici libros, uniuersamq; fratris Patii bibliothecam, qua nulla fuit unquam instructior, nec ea quidem quàm Ptolomæus extruxit. De illis sumebat, & ex bonis faciebat pessima. Hinc illæ mendæ quæ in eius libris uisuntur, hinc tot desiderantur suorum librariorum indiligentia. Si fuisset in studijs tam inflammatus, in ijsq; tantos habuisset progressus, nunquam fieri potuisset, ut senex literas odisset, quemadmodum Valerius testatur, quem autorem libentissime sequor. Ego certò scio, nulla posse in literarum studijs peccata committi, quæ ille turpissime non admisit, nulla est in orationibus uehementia,

mentia, nulli aculei, nulla sentio spicula. Multæ sunt in eo cacophonix, multa male coherentia, uerba sordida, obsoleta, incompta, horrida, inculta, stridula; Solæcismi multi, infinita improprie dicta, absurde methaphoræ, multa nimium longe petita. Damnat ipse tamen in Pomponio quædam nimium horride dicta. Dic mihi Cicero, an non horride dictum impatibilem, nigror, opinatio, beatitas, passio, rotundare, tornare, uietum, hillara uita, adulat, petessunt, Appietas, & lentulitas, abstergebo, hillarus, Terminalia, compromissum; non modo, pro, non modo non; nummatio, indolere, semigrare, sequestrium, latinientes, debitio, reliquas dies, albatus, fuluialter, domo me tenui, in ante diem, illudere existimationi, desperare saluti, In discrimen esse, in potestatem esse, in frontem inscriptum; sciscere, pro sancire; latere mihi, Quidem certe, facere admirabilitatem; possunt oculi, pro ualent oculi; potiri pacem, quod si (ut es) cessabis, laceffam; pro, ut facis; ut essem, pro qualis essem; exaggerare rem familiarem, pro amplificare; exarserit, pro exorta sit; extrahere rem, pro, in longum ducere; creui hæreditatem, multis

c s simis.

finis. Ille cacophoniam nonne in mentem
 ueniebant? citabo aliquot: illam in primis,
 Cecilliam saluere nostris iubebis literis, &
 ualebis à meo Cicerone. Item, actionemque
 queramus, opus esse necesse non esse se quo-
 niam, ut ais is, sis is, lutulentus sus, nos inter
 nos, re recentis; quam aspere: & plane stoice
 dicta sunt illa, saltare, id est, imitari: saltat
 Demosthenem, scindere, pro participem fa-
 cere; uerum, id est, iustum; infici artibus, pro
 instrui, clam uos, Robora Pop. Rom. Legi-
 te epistolam quam XIII. Famil. Tironi scri-
 bit, multa improprie dicta offendetis: non
 mihi possunt ex tempore ita in mentem ue-
 nire. Certe quotiescumque illum lego (lego au-
 tem saepissime quo non nullorum insaniam
 satisfaciam) ita me Deus bene amet, si non
 grammaticulum uideor legere, praesertim
 cum ille mihi satis quidem inepte conetur
 explicare, quae differentia sit inter pugnare
 & repugnare: unde dicta sit fides: quid pe-
 ierare; amicitiam ab amore dictam: quae sit
 inter fateri & profiteri differentia; quid de-
 iectus; quid detrudi; cum dat armati diffini-
 tionem; Quid sit discriminis inter amare &
 diligere; unde ostenta, portenta, monstra, pro-
 digiaque

digiaq; dicta sint : cum declarat uirtutem à
 uiro dictam; cum docet quid callidus, quid
 uersutus; cum differentiam assignat inuidie
 & inuidentiæ; ægritudinis & ægrotationis;
 item, inter gaudere & latari : Non ne sunt
 hæc digna quæ à tanto philosopho, & à tam
 facundo oratore tractentur? Dispeream nisi
 pædagogî nostri istæc melius tractassent.
 Quot rudiusculæ locutiones in eo sunt au-
 tore, à quibus rustici abhorrent, ut illa ad
 Curionem, Opus est nobis dux & autor;
 Putare pro nihilo; Pestilentia abiit de loco;
 Interfectus est ab uno de illis : Pecuniâ nu-
 merauit de suo : De uiuo trahit : Sum totus
 uester, & esse debeo : Bene mane uenit ad
 me; Addo de meo; De principio studuit ani-
 mus occurrere. Emit de Rupilio. Totus est
 his flosculis respersus; Cû tamen dicat 111.
 de Oratore; Me maior in uerbis, quàm in
 sententijs eligendis labor & cura torquet.
 Ad Quintum fratrem scribit, Quid Poëma
 exigat, ipse pangendis carminibus tam ap-
 tus, ac asinus ad lyram; Pudet in ijs diutius
 esse. Dicant mihi Ciceroniani, si piaculum
 putant à Cicerone dissentire, ut potè ab ho-
 mine qui nec falli, nec fallere posset, cur me
 tuebat

tuebat Pomponij miniatulas cerulas? Cur Brutus, & Atticus tot illius errata corrigebant? Cur Asinius & Licinius in eo tanta obseruarunt animaduersione digna? Cur se toties purgat memoriæ peccatum fuisse? Cur Volumnij elimatū requirit iudiciū? Omitto illud, inhibere remos, & Piræum. Sunt enim illa lippis & tonsoribus nota, & à mediocriter doctis animaduersa. Excusabunt illum fortasse Ciceroniani, Græcarū literarum studio abductū, non potuisse Latinis literis tam diligentem operam nauare. Sed si ostendero illū in Græcis parum promouisse, quid tum dicēt? est stultitia ut opinor illos ad insaniam redigā. Dicam qua de car coniectura. Primū cum in Officijs Cyrsili Historiam narrat imperfectam, mancā, & mutilatam; cum dicit Demosthenem illi non satisfacere, nec suas implere aures. Item cum sæpe in epistolis multa Græcè dicat, quæ melius & expressius latinè dicuntur: ita ut ad ostentationē id omnino facere uideatur. Cum Græcos dicit nō habere quomodo dicant ineptū: ita & faciem. Concurrunt alia, quæ hanc meam cōiecturam exaugeant: ut Endelesijc uocabulum ab eo non intel-

intellectum. Cum Aiacem loco Hectoris loquentem facit: Cum Agamemnonis nomen pro Vlyssis nomine ponit: item cum dicit Vlyssē suorum neminē cognouisse & alia persimilia, Mouet etiam me Argiropili Bizantiij autoritas, qui ita sensit: mouēt me quæ perperam uertit. Non est igitur Cicerō nec Latine nec Græcè doctus. Infinita dat in oratorijs præceptionibus documenta, quæ ipse in suis libris ne in somnis quidem seruat. Adulator est, Maledicus, effœminatus, natus abdomini & uentri, iactabundus, gloriæ nimium cupidus, fundi nostri calamitas, per quem tot incommoda in Romanā Remp. importata fuerunt: cuius scelere Romanæ uires conciderunt: & tam stulti, tam negligentes erimus, ut illum à nobis nō abijciamus: & ut Romani illum exilio mulctarunt, ne ad illius uitia conuere uiderent, nos erimus segniores. Enim uero si nobis nostra cara est existimatio, nihil loci in re tanta esse debet segnitiae aut socordiae, quin de illo sumatur supplicium, quod si fecerimus laudabunt omnes consilium nostrum, recte factum dicent. Si uero negligemus culpabunt plurimi nosq; eorū uitij

uitijs assentiri existimabunt nisi male mul-
ctetur. Ne unus quidē fuit, qui non huic
rei assentiretur, Bassianumq; infinitis lau-
dibus in cœlum tolleret. Cœpta est iniri ra-
tio, quo potissimum supplicio afficiendus
esset hic scelestus. Alij in eculeum insuendū
dicebant; alij fumo extinguedum, qui tota
uita fumos uendidisset, tenebrasq; iudici-
bus offudisset; alij tollendum in crucem; alij
ex editiore loco deturbandum, quod tot de
suo deturbasset loco, suisq; euertisset fortu-
nis; alij laqueo esse illi frangendam gulam.
Sed Cæua meus humani ingenij mansue-
tiq; animi, ut potius in exilium mitteretur
persuadebat; cuius sententia nō admodum
displicuit. Sed unus restabat scrupulus, qui
nos male haberet, quo terrarum relegā-
dus esset ut magis, asperiusq; affligeretur. Hic
rursus uariatū est sententijs, Casatus in
Paphlagoniæ tenebras; Boëtus in Cappa-
dotiæ solitudinem; Alij ad Indos; alij in Bi-
thiniam; alij in Numidiā; alij in ultimas
terras amandandum; Hieremias contende-
bat relegandum in Iulij Camilli theatrum,
id autem dicebat quo indulgentius tracta-
retur; sciebat enim illum esse Ciceroni adeo
addi

addictum ut pro illius commodis ac ornamentis nihil non facturus esset : huius sententiae uehementer ab omnibus reclamatum est : uidebatur enim aut parum prudenter aut callide nimis excogitata. In Galliam non uidebatur relegandus, tum quod illic auditum esset nonnullos esse Ciceronianos, tum quod Galli nimium humani sint. Verebatur praeterea ne si ad Claudium Fornerium, aut alium e suis fratribus peruenisset, mitius multo & honorificentius tractaretur quam domi a sua Terentia, aut ab eleganti Tulliola. Nemini placuit illum ad Britannos mittere, partim propter Reginaldum Polum, partim quod Bononiae nouissemus legatum quendam Britanum hominem, qui postea ex Italia in Hispaniam cum Caesare profectus est, qui sic Ciceronis lectione delectaretur, ut omnem uocem exhorreret quam apud illum non legisset. In Germania & Polonia significatum fuerat undique Ciceronianos exoriri. Hispani uidebantur in externos nimium officiosi. Tandem summo animorum consensu in Scythiam Relegatus est, Factumque Decretum, ut si quis unquam uel de reuocando illum ab exilio cogi

cogitasset, pari plecteretur poena; hic etiam assenserunt. Si quis præterea illius libros legisset, aut alios legere suasset, aut penes se retinisset, eandem incurreret poenam: Recitatū est publicè, & clara uoce decretū quod adscribere placuit ne quid te celatum esset, possesq; & alijs quo ordine res gesta fiet cōmodius narrare. DECRETVM: M. T. CICERONEM OB EIVS PESSIMA FLAGITIA, ET ANIMADVERTENDA FACINORA, LIBERALIVM QVE DISCIPLINARVM IMPERITIAM PERPETVO MVLTAMVS EXILIO: SIMILI POENA ILLOS OMNES, QVI VEL VNVM VERBUM DE EO REVOCANDO FECERINT, AVT ILLIVS SCRIPTA LEGERINT. Decreto recitato, Statuam summo factam artificio quæ autore & consuasore nobili uiro Ioan. Francisco Stampa erecta fuerat, deturbant, frangunt, dissipant, & comminuunt. His peractis non sine magna omnium lætitia Philoponus, quemadmodum præscripserant medici coenæ se dedit, nos uero quanquàm ita inuitaremur ut ferè penulas scinderent, in nostra tecta exultantes ac serio

ac serio triumphantes perinde ac si Turcam
in uincula coniectum Romam perduxisses
mus, discessimus.

CICERO

REVOCA

T V S.

OSTEAQVAM omni-
bus innotuit Ciceronem
utriusq; linguæ Imperitiā,
grauissimisq; criminibus
conuictum, & ad extremū
in exilium actū fuisse; ma-
gni in urbe ac foro toto inter studiosos ex-
citati sunt tumultus, & uehementes ac iras-
cundæ expostulationes. Querelis, lamenta-
tionibusq; complebantur omnia; scelcrate
factum detestabātur. Lugebat equester or-
do, mœrebant ciues, squallebant quotquot
bonarum artium professores erant, demissi
adflictiq; uidebātur boni omnes; quid plu-
ra? Ipsæ, ipsæ mulierculæ & manus in coelū
tendere, & pro illius restitutione uota fa-
d cere,

cere, imagines suspendere non desinebant. Decreta sunt communi consilio supplicationes. Coactus est studiosorum omnium senatus: E' uillis (quo se animi gratia discretissimi patroni contulerant) mox accersiti sunt, disquiri'q; cœptum est, num iustis ac legitimis de causis ex urbe, tam eximia uirtus, tamq; excellens industria indicta causa pulsa fuisset. Illius scripta diligenter excutuntur: quę ab aduersarijs inuidiosè potius quàm uerè obiecta fuerant, non minus accurate expenduntur: cumq; purgatum illũ, à calumnijs uindicatum, & in urbem restitutum cuperent, non omnino inter se consensiebant, qua nam ratione id fieri commodius posset, ne temere quippiam ab eis factum calumniarètur aduersarij, & aliorsum atq; factũ esset, acciperent. Hermes Stampsæ, & Ioannes Moronus officijs, usu, consuetudine coniunctissimi, & Antistites uigilantiss, suadebant, ut alicui diserto & prudenti patrono Ciceronis tuendi ac ornandi prouincia daretur: qui & si multa, ob egregias animi dotes gratia, & autoritate essent, omnibus tamen suffragijs præteriti sunt: magisq; placuit, ut idẽ tenor seruaretur in defen

defendendo, qui in calumniando seruatus
fuiſſet, quod cum omnibus placuiſſet, illis
iſtis etiam qui prius aliter ſenſerant, cœ-
ptum eſt agi de reſtituendo: nōnihil tamen
immutata ratione: dateq; ſunt priores deſen-
ſionis partes Stampæ, & Morono: Secundę
Gabrieli Florentię, & Gabrio Panegarolæ:
Tertię uero, Hieronymo Pecchio, & Anto-
nio Franciſco Crefpo, qui & paſſis uelis ad
eloquentiã contendebāt, & propter ſua in
Rempub. merita omnibus gratioſi erant:
ſicq; Moronus (ut narrationem hāc in com-
pendium quā maxime poſſim conferam)
aggreſſus eſt: Non poſſum non uehemen-
ter admirari uiri clariſſimi, quæ infania aut
quæ Furie illos agitarint, ut in hunc diu-
num hominem tam petulanter & contu-
melioſe debaccharentur, eumq; mulctarent
exilio, qui dignus fuiſſet totius terræ orbis
imperio, & per quem ab exilio tot in patriā
reuocati ſunt. Multa me hercules illi obie-
cta fuerunt, quæ facile ſi uelim nō ſolum in-
firmare, ac debilitare, ſed planē delere, &
abſtergere poſſim. Sed quia placuit hāc de-
ſenſionē in tres partes diſtribuire, ita meū
dicēdi ardorem attemperabo, ut alijs etiam

d 2 magis

magis disertis magisque in hac dicendi facultate exercitatis sit defendendi locus. Criminabantur aduersarij nihil posse illo autore pestilentius legi: eorum nomen silentio inuoluam, ne exulceratum animum, uel leuiter pungam. Multi calumniantur imperitiam & iniquam religionem. Interdicunt maxime lectionem libri de Fato, de Diuinatione, & III. Offic. quod dixerit, non esse inferendam iniuriam, nisi prior laccessitus fueris: neque animaduertunt in hac parte Ciceronem se se ad animorum imbecillitatem demittere, quemadmodum in Bibliorum libris à Deo Opt. Max. factum legimus, cum obstinatis Iudæis repudiij libellum concederet, Nouerat prudentiss. Cicero, Non posse facile affectus euelli: ob id (ne illos quos suis præceptionibus instituendos acceperat, nimium acerbe exasperare uideretur) eam adiecit particulam. Parem animaduersionem prudentiam in Paulo Tarsensi, quando Corinthijs, multa secundum indulgentiam (sic enim ipse loquitur) & non secundum imperium concedit. Quod ad alia loca pertinet, Meminerint Ciceronem academicum in utramque partem disputare, rei tamen ueritatem

ritatem modicus tenere, & pro ea solitum
 decertare non minore eloquentia, studio, &
 contentione, ac si pro aris & focis decerta-
 ret. Ego certe quotiescunq; illum lego, non
 iuris consultum, non Rhetorem aliquem,
 sed Christianissimum hominem, sed eximiū
 quendam euangelij preconem uideor mihi
 legere: tot tantaq; in eo autore comperio,
 quæ cum Christiana religione faciant: ut
 illud, Ad inferos paricidij poenas luent;
 Animum æternum esse: Animaduertenda
 peccata: Bonum semper beatum: Cum ex-
 plicat quanta sit conscientia uis. Item cum
 dicit, Errare cuius uis hominis esse, at in er-
 rore perseuerare, insipientis: Cū uero irridet
 ludæorum superstitionem, Quem prophæ-
 tam aut apostolum non contemno: Cum
 Ambitum damnat, ipseq; de Ambitu fert
 legem: Cum monet non mīmus otij, quā
 negotij rationem extare debere, Parentum
 ferendas iniurias: Parentes carissimos ha-
 bendos: Pacis nomen dulce. Sed cum dicit
 pietatem omnium uirtutum esse fundamen-
 tum, non ne planè cum Paulo concordat:
 Cum meminit uitæ perpetuæ: cū dolorem
 peccati æternum adfirmat; cum assentatio-

d 3 nem

nem turpem : cum dicit bellum esse sua uita nosse; Blasphemias mittendas : Quando uero ad Atticū scribens dicit, Nostriis peccatis incidimus in has ærūnas, Vacare culpa magum est solatium : Humana ferenda; Cum uero dicit, In uno salutem periclitandam, non ne ad euangelicum illud adludere uoluit, Expedit unum hominem mori, ne tota gens pereat. Ad quod etiam poëta adludens, cecinit, Vnum pro multis dabitur caput. Cum ad Brutum scribens dicit, Liberos patrum scelera luere, non ne originis peccatum significat? Non ne cum eo facit, Patres comederunt uuam acerbam, & dentes filiorum facti sunt stupidi? Cum ad eundem dicit, Animos hominum incertos; cum eo concordat, Vanum & imperscrutabile est cor hominis. Cū dicit, Peccati medicina esse confessionem; non ne cum diuinis literis, pontificumq; placitis consensit? Item, Salutem desperandam eius qui ueritatem audire nolit. Cum mentionem facit Philippica prima de supplicationibus mortuorum, Cum dicit peccata paria; non ne facit cum illo, Qui peccauerit in uno, factus est omnium reus? Cum dicit uitam mortaliū

lium mortem; Mortem non esse acceleranda;
Mortem omnibus incertam; Morien-
dum non esse citra Dei iussum, qui uitam
dedit; Mori non esse miserum. Item ex VI.
de Repub. Mortem esse præsentem uitam;
Hominem non esse qui uidetur, sed mens;
Cum asserit mundum per diuinam prou-
dentiam administrari; Cum nos dicit natos
ad agendum; non ne cum Iob concordare
uidetur qui Hominem ad laborem natum
prædicat; Cum dicit neminē se odisse. Item
cum III. de Natura Deorum, Peccatum
conscientiæ pondus appellat. Cum Tuscu-
lanarum questionum V. Paupertatem com-
mendat. Dum tollit superstitionem, atque à
Religione seiungit. Non ne fatetur Augu-
stinus, illius Hortensii mutasse suos omnes
affectus, atque in Deum conuertisse? An
non Cicero sapissime turbulentis illis tem-
poribus Reipub. pacem peperit? Si cum M.
Antonio pacem recusauit, prudenter fecit;
nam simulata pace omnia fuisset depopula-
tus; diuina, humanaq; omnia peruertisset
ille nepharius. Itaq; sic statuo, ut quàm pau-
cissimis complectar, non posse melius suas
horas collocare studiosum iuuenem, quam

si illas Cicerone legēdo impenderit. Hic finem loquendi fecit, omniumq; animi uisi sunt recreati. Tum Hermes Stampa, qui plus cæteris omnibus illius condemnatio- nem inique tulerat, singularibus primum uerbis Morono gratias egit, quod tam facundum, tamq; strenuum defensorem egisset; deinde nonnulla aduersariorum criminum diluere cœpit: Obiecerant enim, illū esse nimium gloriæ cupidū. Quis enim, inquit, ille, qui non Laudis cupiditate trahatur? Vertetis uos illi uitio, quod excelsi animi, quod generosi spiritus semper habitum est? Non ne Apostolus Tarsensis gloriatur, plus cæteris laborauisse? Non aliunde quàm à Deo patre Optimo Max. euangelium suū accepisse? Non māducauisse gratis panem? Restituisse in faciem Petro. Quàm sæpissime Hieronymus, Augustinus, Ambrosius indicauerūt se gloriæ cupidos? Sed quod Philosophos gloriæ cupidos præstrinxerit, propterea factum arbitror, quod illi de cōtemnenda gloria iam libris editis præcepissent. Turpe omnino est, de eodem crimine alios accusare, quo ipse non uaces. Sed hæc friuola sunt, & in digna de quibus uerba prolixius

lixius fiant. Ad alia uenio, Illum elatum, &
 iactabundum adfirmant. Facile uideri pos-
 sit elatus homo, penes quem sit Reip. sum-
 ma, necis & uitæ potestas: quæ ius diceret, qui
 fori Rex esset, qui sceleratorum hominum
 nefarios conatus reprimeret, qui coniura-
 tiones patefaceret, qui uastitatem ab urbe,
 cædem à ciuium suorum capite, uel cum
 ipsius uitæ discrimine depelleret, qui Rem-
 pub. à summa miseria, ad summam traduce-
 ret lætitiā. Non est iactabundus Cicerō,
 fallitur quisquis illum iactabundum existi-
 mat sed si quæ commemorat quæ ad illius
 laudem facere uideantur, ob id factum su-
 spicor, ut inde sibi posteri exempla præcla-
 re factorū sumerent: nisi enim clarissima il-
 lius gesta fuissent, non tantum ei tribuisset
 Atticus, quātum ubiq; tribuit, neque solus
 est qui illi plurimum tribuat. Quantū quæ-
 so Seruius Sulpitius: Quantum Dolobel-
 la: quantum Papirius: quantum Plancus:
 quantum Cæsar: quantū Pompeius: quan-
 tum Brutus: Cupit Luceij scriptis res suas
 consignari, nō ut uirtutis præmium, aut in-
 signe honoris, aut monimentum laudis ha-
 beat: tantum ne earum rerum memoria in-
 d s termino

termoreretur. Commemorant loca quædā,
ubi sua narrat facinora, & res à se gestas.
Ridiculi sunt, & se ridendos præbēt tam fri-
gidis calūnijs. Ad quē igitur spectabat illa
narrare? Quis illa melius nouerat? Ego istā
in homine tam præclaro nimiam iactantiam
nec uideo, nec agnosco. Sentio potius in eo
incredibilem modestiam, ita ut Lucillum
amicum intimum malit debito testimonio
priuare, quàm id cum sua laude cōmunica-
re. O' incredibilem, & propè diuinam mo-
destiā. Non ne modestissimus est, cum ni-
hil se dicit inertius? Infinita sunt, unde sui
pudoris suæq; modestiæ exempla sumi po-
tuissent, præsertim in suis concionibus. Sed
maligni semper exquirunt, quod detrahāt,
quod calumnientur. Postquàm imitari non
possunt, ad calūnias, ad quas facilis est trās-
missio, confugiunt. Dum hæc agit, nimium
fortasse uehementer condoluit illi latus (est
enim ualetudine imbecilla, laterumq; exi-
gua firmitate) quo factum est, ut in medio
suæ orationis cursu uela contrahere, ac opi-
nione nostra celerius perorare compulsus
sit. Huic alij defensores successerunt. Ne-
gant primum illum mollem, aut effœminat-
tum;

tum: sed ingenio miti, & placido: Illosq; bar-
baros, Timones, humanitatis & cōmunis
sensus expertes uocant, qui uitio dederint
uxoris & filiorum charitatem. Quod certe
non fecissent si liberūm conceptam dulce-
dinem animo inclusam continerent. Si lu-
get, si se in squallore predicat, quis tam fer-
reus, qui non doleat, qui nō ingemiscat, qui
non frontem feriat, si se ab eo desertum ui-
derit, quem ipse omni officio, ac potius pie-
tate aliquando sit complexus, de quo sit q̄
optime meritus & in quem omnia profecta
sint quæ ab amicissimo animo proficisci so-
lent. Rus profectus est, non ut lepusculis
insidias strueret, aut auibus tendiculas po-
neret, aut lacertas captaret: sed ut se totum
studijs philosophiæ traderet: nam cum in
urbe erat ob magnam saluatorum frequen-
tiam non ita se in literarum studijs abdere
poterat. Videte quæso quanto calumnian-
di studio flagrent qui neque pati possint
ut libere respiret, rus que ut sese honeste
oblectet, concedat. Si suum ocium Aphri-
cani ocio præfert, iure quidem optimo, id fa-
cit: nam Cicerō sui otij fructum nec leuem,
neque contemnendum nobis exhibuit. Ta-
xarunt

xarunt illū quòd adulator esset. Bone Deus
quàm sunt iniqui, Si minus honorifice de
quopiam loquatur, aut non ijs ornet laudi-
bus quibus ipsi cuperent, continuo maledi-
cum clamitant. Alienæ gloriæ inuidum uo-
ciferantur, mirasq; excitant tragœdias. Si
laudet, adulatorem dicunt. Quis possit ho-
rum dura ingenia perferre, ac pati? Ego cer-
tè malim quiduis potius perpeti, quàm cum
hoc hominum genere uel paucorum dierū
consuetudinem institutam habere. Præter
hæc perfidum, impostorem, rapacem uoci-
tant, cum miræ fuerit sanctitatis, & conti-
nentiæ. Si tam rapax fuisset, ut illi falsò cri-
minantur superasset Crassum diuitijs, faci-
leq; omnium uicos & prata contempsisset.
Sed ne dubita, ne uereare Cicerò, illustrabit
amplitudinem tuam insignis hæc contume-
lia, nec minus honorifica tibi erunt horum
hominum quos in hoc confesso uideo præ-
clara de te iudicia, quàm fuerit illa iudicium
consurrectio, quæ pro tua salute facta est. Et
si uenenatis horum linguis percutiari, quàm
quàm te contendant, florebis tu magis atq;
magis, & quemadmodum scœnogræcum,
quo plus conculcatur, ac pedibus protrahitur,

hitur, eo nitidius & floridius assurgit, ita tu magis splendidus ac conspectior fies, licet pessimi homines omnē dent operā, & toto pectore connittantur nihilq; (quantum in se) est prætermittant quod ad infuscandum istum tuum splendorem faciat quem multa doctrina, plurimo tractandæ Reipub. usu, uitæ innocentia & rectitudine tibi comparasti. Dabunt illi omnino pœnas tante iniquitatis. Videor mihi P. C. exaudire ipsam Ciceronis uocem queribundam quod cum de eo condemnando ageretur nemo patrociniū suscepit, nemo uel exiguam amoris significationem dederit. Cum tamen & prudentia & facundia bellissime instructi essent, eoq; dicendi ac intelligendi magistro usi fuissent. Verum quid facias mi Cicerone si in hac temporum iniquitatem incidimus, si non grati animi amplius conspiciantur, si nō est in ijs fides in quibus summa esse deberet, fer queso bono ac forti animo quemadmodum & alias Fortunæ iniurias perferre solitus es, noli cuiusq; iniuria animi tui magnitudinem inflectere. ostende nunc etiam illum tuum animum fortem. Constantem & intrepidum, quē tantopere nefarij

nefarij, & uoluntate perditī homines extir-
mescebant: quo nitebatur Respub. Cuius
fauore ac beneuolentia libere respirabant
calamitosi: in quem prospiciebant munici-
pia nostra, quo recreabātur Populi Roma-
ni amici: Quo consternebantur atque ani-
mis cadebant hostes nostri, ne putes nunc
illam tuam uirtutem, illos tuos neruos, illos
aculeos qui reconditi sunt ab aduersarijs
tuis, eorum petulanti, & procaci lingua ex-
cusos fuisse. Eadem nunc sunt de te bonorū
iudicia, quæ aliās fuerunt, eandem tibi ser-
uant uoluntatem, eandē prestānt pietatem,
nihil decessit de illo pristino amore, quin po-
tius (quantum ego perspicio) tanta facta est
accessio, ut nunc quidem amare, antea di-
lexisse uideātur. Disrumpantur licet tui ad-
uersarij. Nunc raræ & eximiae tuæ uirtutes
ab omnibus collaudātur, libri tui omnibus
uigent, non modo Italis sed & Transalpinis
qui aliās abhorrere uidebantur. Omnibus
perspecta est animi tui pietas, & gratitudo
nulli non cognitum est Ciceronem pruden-
tia, acumine, uenustate & subtilitate, tum
uero eloquentia, uarietate, copia facile o-
mnium principem esse, per te Romanæ lin-
guæ

que fines amplificati sunt, tu adflictam semper protexisti eloquentiam. Tu scriptis tuis quæ ob elegantiam & puritatem ab omnibus & adamantur, & cupidissime leguntur, quæ Latinae linguae uox esset indicasti, à te omnia præclara, grata & iucunda nobis accidunt, nihil ex te prodit non sanctum, emunctum, perpolitum, & numeris omnibus absolutum. Ob id cōuertor ego mediusfidius in stuporē, siquē Niobe stupidiōr. Cur illi tanto mentis errore adficientur, ut istam tuam uirtutem, istam tuam prudentiam, sanctitatem & religionem non agnoscant, sed te potius conuitijs onerent. Equidem sæpissime de hac re cogitanti, non potest in mentem uenire qua ratione persuasi, sic te male accipiant. O' stolidos homines quis uos fascinoauit? Quis occæcauit? Quis mentē abstulit? Cur Ciceronem quo non fuit unquē neque nostra, neque patrum memoria sanctior tot contumelijs adficitis; & tam strenue ad illius perniciem incumbitis? Equidem, P. Quantū ego existimo, sed fortasse uaticinor, male peribunt quotquot in huius sanctissimi uiri damnum & exitium coniurarunt. Nō possunt felices exitus habere, qui

quæ mala habuerunt initia. Vexabat illos
 tum aliquis *κακοδαίμων*, cū hanc susciperent
 mentem ac uoluntatem. Dicunt præterea,
 fuisse Italiæ ruinam & calamitatem, quam
 ex bello & uastitate toties cum fortunarum
 capitiscq; sui periculo eripuerat. Nullæ im-
 pendebant procellæ quas ille nō antea pro-
 spiceret, prospectas senatui nunciaret: ac se
 mox ne in Reipublicæ (quæ sua uita semper
 illi Carior fuit) damnum ac exitiū erumpere
 compararet. Nulli excitabātur fluctus
 quos ille sua prudentia non coerceret ac mi-
 tigaret: ita ut e media morte reseruatus exis-
 stimaretur, ne penitus Roma cōcideret. Nō
 enim poterat occumbere Cicero, quin eodē
 motu labefactata rueret etiam Respublica.
 Cum illo boni omnes & Reipublicæ aman-
 tes, uoluntate, mente, studio, ac uoce consen-
 tiebant. Perditi uero & scelesti ab illius con-
 suetudine refugiebant: illius genium refor-
 midabant, conspectum fugitabāt. Erat in
 eius uultu seueritas quædā comitati asper-
 sa. Cum incredibili morum suauitate. Scur-
 ram appellarunt, quod facetiis & iis quidē
 honestis scateret. Nunq̃ tantus mœror cui-
 iusquàm animū occupare potuit, quin una
 ambula

ambulationcula omnē mœrorē pelleret & exhauriret. Ingratitudinis etiam cōdemnarunt, idq; stolidè, ex ab alienato Terentię & Quinti fratris animo colligunt. Primum, Quis nescit fœminas leues, & lubricæ fidei esse. Cupiebat illa novos amores, ut faciunt pleręq; omnes incōstantes, rapaces, perfide, ob id à Cicerone descivit. Non poterat bonus ille Cicerō & studijs tantam operā nauare, miseros omniq; præsidio destitutos, inopes à pecuniā, & ab amicis, subleuare, & illius nephariæ mulieris libidinem saturare quā sexcenti salacissimi homines non saturassent. De Quinto fratre, si apud illū plus poterant iniquorum hominum calumniæ, q̃ sua erga illum beneficia, quid faceret? In ullos ingratum fuisse uideo quin potius illius animū & gratum & memorem exosculor, ac suspicio. Ea erat animi ingratitude ut ceteris omnibus satisfaceret, sibi ipsi nunquā, uitamq; existimaret acerbā, si in aliorum causā nō idem fecisset quod alios in sua causā fecisse cognouisset. Obiectant inconstantiam, quòd modo rē affirmet, modo neget; quod Aristoteles, quod Plato etiā, diuino uir ingenio, sæpe facit. Dum aliorum
e opinio

opinionem recitat, aliter sentit, atq; cū suam
sententiā declarat. Interdū de mente sapiens
tum loquitur, interdum uulgi opinionē re-
citāt. Si multos laudat, & eosdē uituperat,
non sine causa id fit. Nā quæso dicite mihi,
quis tam pfectus, ac plenē beatus, ut perpe-
tuo sit laudandus? At uos nimium propēsi
estis ad calumnias. Illius laudes tacite pre-
teritis; quæ uero ad ignominiā (uestro quī-
dem iudicio) rapere potestis, uerbose, & lo-
quaciter illa dilatatīs, & quantū potestis exa-
geratis. Sed (quantū ego opinione auguror)
breuī fiet, ut facti poenitētes, cōmeritā pœ-
nam totidem uerbis deprecemini, & turpi-
ter à uestra decedatis sentētia. Latrant in eū,
q̃ intemperans, quod nimīū bibax; afferunt
morbos quosdam, quibus adflīctaretur; affe-
runt cruditatē, & lippitudinem; citant do-
ctissimū Hippocratem. Primū ego affirmo,
non semper crapula illos morbos aduenire;
sed nimia lasitudine, nullaq; ciborum facta
cōcoctione; uel lectioni, uel scriptiōni se da-
bat statim post assumptos cibos. Ita erat flu-
dijs incēsus, ut nullum remitteret tempus,
neq; se respiceret. Hīnc ortæ sunt illæ agri-
tudines, & nō aliunde. Præter hæc lippitu-
do mor

do morbus est, q̄ conuictu alios inficit; itaq̄ fieri potuit, ut alicuius consuetudine eo sit morbo contaminatus. Multa alia blatterāt, sed indigna sunt, quæ uel recenseantur. Per illū dicunt plurima fuisse in Rempub. mala importata, & splendide mentiuntur. Quot claris uiris maleuolentissimorum hominū nequitia orbata fuisset Respub. nisi ille obstitisset? Quot innocentes uiri, splendido & summo loco nati illo defendente absoluti sunt? Nisi illius grauissima autoritas intercessisset, iudicia refrixissent, leges aboletæ, oppressi boni, perditī uero rerū potiti fuissent. Nemo unquā fuit tanta temperantia, nemo illo abstinentior; quis præterea illo fuit aut probitate, aut innocentia, aut optimarum artium studio, aut ullo genere laudis præstātor? Nullius tantum fuit flumen ingenij, nulla dicēdi aut scribēdi tanta uis tātaq̄ copia: Nullus unquā officiosior: declarāt tot epistolæ cōmendatitiæ, tot cōsolatoriæ, obiurgatoriæ. Quis unquā placabilior? nam communis concordia causa grauiissimas quasq̄ iniurias uoluntaria obliuione contere solebat. Quis tam facilis, ad deponendā offensionem? Cui unquā suā,

c 2

operam

operam denegauit? uel cui ipse eam ultro non detulit? Quot per illum defensi cū miserum, tum opibus & gratia potētissimi? Quis non summopere concupiuit in illius amicitiam insinuari propter multas suauitates ingenij, officij, & humanitatis suæ? Non ne miseri, & inuidorum hominum calumniā oppressi, ad illius patrociniū, tanq̃ in tutissimum portū confugiebant? Infinitum esset illius omnes uirtutes narrare, in tanta præsertim tēporis angustia. Illud semper omnibus persuasissimum fuit, grauissimum fuisse uirum, fidei plenum, summa animi moderatione & equitate, constantem, eximia comitate gratiosum & amandum, ingenio acri & uehementi, doctrina recōdita, & qui omnes excelluerit cum scriptiois elegantia & candore stili, tum planē diligētia & fide, nullius philosophiæ partis ignarum. Quid reliquā uitæ constantiam commemorem? dignitatem, liberalitatem, moderationem in priuatis rebus, splendorem in publicis, ut semel finiam, nemo unquā animo aut spe maiora suscepit, qui sibi illius memoriam & imaginem proponendam non putarit. Quo fit, ut magis demirer inueniri posse homines
tam

tam pusilli animi & maleuolentia ieiuni, ac
 inanís, qui tantam uirtutem extinctam cu-
 piant, exterminandam curent, O' deploran-
 dam amentiam, O' facinus animaduerten-
 dum. Da quæso Pater optime Maxime
 ijs omnibus resipiscentiam, fac bone Deus
 suum agnoscât erratum. Fac uideant quàm
 turpiter delirarint, qui tot Calumnias san-
 ctissimo Ciceroni struxerunt, atq; uí & im-
 pressione euertere conati sunt, qui tot in il-
 lum maledicta euomuerint atra bile perciti:
 quæ cadere non possunt in hos mores, in
 hunc pudorem, in hanc uitam, in hunc homi-
 nem, qui nihil unquam deliquerit: qui pa-
 triam non læserit, sed potius eximia sua uir-
 tute hostilem ciuium mentem uindicauit,
 perniciosumq; restinxit furorẽ, qui impro-
 be non uixerit, qui nõ audaciæ, sed uirtutis
 reus citatur. Qui ob honestissime laudatís-
 simeq; actam uitam: Qui ob præstantiam in
 studijs ingenuarum artium, nunc à nõnul-
 lis in exilium mittitur. Sed non potuisset
 illius animi magnitudo inflecti, etiam si du-
 riore pœna afflictus fuisset. Nullo malo ad-
 fectus est Cicero, nullũ ipse hoc exilio sen-
 sit incommodum, Nos incõmoda, nos mala

e 3 omnia

omnia pertulimus, qui illius sanctissima & iucundissima cōsuetudine caruimus, quantum præterea de nostra exiſtimatione imminutum ac detractum exiſtimatis qui tam eximiae uirtutis nullam habuimus rationē. Ipsi Barbari agreſti duroq; ingenio præditi nos irrident, ſubſannant, & multis modis deſpicatui habent. Sperantq; breuī futurū ut illis barbariores ſimus, niſi actutum reuocetur Cicero, à quo lingua noſtra expoſitū, peccus ſanctiſſimis moribus, optimisq; diſciplinis excoli poſſit. Quid igitur ceſſamus? Cur tam pigri ſumus? Quorſum erat opus defendere innocentiam, pietatem, clementiam, iuſtitiam? Pari ratione defendendus erit ille Deus Opt. Max. cuius ſapientiam, prolixam beneficamq; naturam nulla cogitatione comprehendere poſſumus, ſi quotieſcunq; iniqui ſuæ iniquitatis & malæ conſuetudinis bene memores uolent in bonos uiros impreſſionem facere; cogendus erit ſenatus, parādæ deſenſiones, nunq; libere reſpirare licebit, nunq; non faceſſent negotium, non deſiſtent moleſtiā exhibere. Nam hinc ipſi petunt omnē uoluptatem, omnem letitiā, hinc omnia ſua gaudia deriuant

riuant, hac esca enutriūtur, fouent, hic suas habent delitias; sublato calumniandi studio uitam acerbam ducūt, uiuere poenitet, nullo certo loco consistunt, non homines sed laruæ uidentur. Sed redeo ad calumnias, redeo ad ea quæ obiecerūt. Non conor in præsentiā refutare quæ turbulentiss, ille Scelustius uerius, quàm Salustius, obiecit: nā seipsum ita egregie defendit, ut illū suscepti oneris ualde poenituerit. Hucusq; sunt progressi secundi Defensores, qui postq; perorarunt, quotquot illic aderant, omnibus exultarūt lætitijs, ita ut præ gaudio penè desipere uiderentur. Iam sui Ciceronis reditū gratulabantur: iam cōplectebantur, in manibusq; habere uidebantur. Cū alijs defensores suas partes non minore eloquentia & grauitate agere cœperunt: illaq; diluere, quæ ad ingenij, doctrinæq; ornamenta pertinerēt. Exprobrarant quod Serapionis librum nō intellexisset. Primū autor erat insulsus; deindustria obscurus: totū librū ἀμνηστίας obscurarat & infuscauerat, multa etiam γ' ἀνίγμῳ cōplectebatur & librariorū rustica manu descriptus erat, mendis præterea undiq; scatens, integri uersus desiderabant. Totus

e 4 erat

erat deformatus & corruptus. De geographia uero, Si nō prestitit qđ Attico pollicitus fuerat, summæ occupationes quas pro Rep. sustinebat in causâ fuerūt, & omnino præstat abstinere qđ tā fœde labi, turpiterqđ peccare, atqđ peccatū cū à Græcis tū à Latinis animaduerto. Quoties putatis interpellatus fuisset amicorū salutatiōibus: quoties auocatus Reip. negotijs: itaqđ cū uideret nō posse eo tpe id cōmode fieri, maluit in tempus minus alienū differre, qđ ea quę p̄ficere nō potuisset, temere aggredi. Dicūt historię nullā habuisse cognitionem, cū tamen esset *ἱστορίαν* *ἔμαρτον*. id colligūt ex epistola quadā ad Pompo. Atticū, ubi dicit, Ego nūc historię me trado, nō qđ tū Historias legere inciperet, ut isti omnino intelligere uident. Sed tū Historias scribere inciperet, quæ si nunc nō extāt, iniquitate temporū cōmissum existimo. Damnant in eo eloquentiā, qua nulla unqđ fuit magis eloquēs, nullius dictio tam mūda, tam simplex, tā uariā, modo assurgit, modo humi reptare uidet, modo seuera ac plane stoica, modo ridens & luxurians: quē nō reficit, quē nō recreat illa beata & diuina

na

na eloquētia; ubi tātus uerborū cultus; ubi
tam eximius orationis splendor; ubi tā prę-
clara ornamenta, quem non rapit, afficit, ac
immutat illius oratio plena salibus, non atti-
cis tantū sed romanis, qui saliores & magis
urbani sunt. Hac eloquētia quā isti nūc nul-
lo pręditi iudicio damnāt & uituperant, ini-
micorū impetum propulsare ac propellere
potuit. Hac eloquentia ne ciues sui occide-
rent, ardoreq; flāmę conflagrarēt prouidit.
Hac eloquentia tot innocentes iuuit. Hac
eloquentia tot salutaria consilia S. P. Q. Ro-
mano dedit. Hac eloquentia nobilium clau-
stra perfregit, & effecit ut excelfo & illustri
loco sita illius laus esset, fecit ut ex obscuro
clarissimus euaderet, fecit ut omniū oculi
in illū conijcerentur, illumq; sapientem, illū
patrem patrię appellarēt. Calumniātur Ci-
ceronianos nimium redundantes, elumbes,
meticulosos & steriles esse. Ego uerò omnē
orationem squallidam, male coherētem, im-
puram, & scythicis respersam uideo, nisi
Ciceronianā dictionem exprimere pro sua
uirili conetur, & ad illius imitationem ma-
num & artem dirigat. Pauca scribunt, inqui-
unt nostri aduersarij; esto, quanto satius est
e s pauca

pauca scribere quā multa perperam. Illa quæ
 ab eis tractantur sunt castigatiora, sunt ma-
 gis limata, sunt politiora, sunt ἀσκηώτερα,
 sunt μουσικώτερα. Legite quæ Sadoletus &
 Bembus, uiri nunquā satis laudati tradiderūt
 & male peream nisi in eorum lectione con-
 senescere discupiat. Legite quæ Machlini-
 sis orator Christophorus Longolius pepit
 & nulla unquā uobis legendi oborietur fatie-
 tas. Legite quæ P. Alcionius, nunquā medius
 fidius illa uos lectione defatigatos sentietis.
 Quid si legeretis centum illas questiones
 quas Hieronymus Seripandus conscripsit,
 diceretis omnino non ab homine quopiam,
 sed ab angelica mente cōscriptas, illas mihi
 inspicuendi copiam fecit Neapoli illius di-
 scipline mirificus emulato Hieremias Lan-
 dus, quo nomine, me illi perpetuo obstri-
 ctum non solum confiteor, sed etiā gaudeo.
 Sed cur hunc nunc capio laborem? Credite
 mihi, nulli Ciceronem effingere ac emulari
 connituntur, qui eò non perueniāt exiguo
 temporis spacio, ut inter eloquētissimos ha-
 beri possint, unus certe Iulius Camillus fidē
 facere potest, quantum sit discriminis inter
 Ciceronianorū scripta & eorū qui sibi Cice-
 ronem

ronē imitandū nō proposuerūt, quanq̃ nūl-
 la adhuc illius scripta (quod sciā) de typis in-
 uulgus emanarūt. Legi ego tamen nōnulla
 quę clarissimus uir Io. Vosellus Mōtis Tro-
 terij regulus legēda dedit, ne uiuā Patres si
 quid purius aut candidius scribi possit: est
 preterea ingenio pangēdis carminibus ama-
 bili, liberalibus doctrinis, sacraq̃ disciplina
 instructus, in Ethruscis literis tantos habet
 processus, ut Ethruscam nationem cōturba-
 rit, quo fit, ut in spem ueniam plura præsta-
 turum suo theatro q̃ polliceatur. Non ijs
 contenti nostri *λυγομασις*, dicunt Cice-
 ronianos non posse ex tempore loqui. Per-
 fricuerūt isti, ut credo, frontē, nihil illos pu-
 det tam splendide mentiri. Quousq̃ nostra
 abutentur patientia? Quousq̃ illorum nos
 furor eludet? Quousq̃ P. C. feretis tantā pe-
 tulantiam? Feretis ne hoc impune? nōne su-
 metis supplicium de tam aperto & impudē-
 ti mendacio? Quis nescit multos ubiq̃ Cice-
 ronianos esse, qui tam prompte, tam celeri-
 ter loquātur, ut ad extemporalem hanc elo-
 quentiam nati uideantur: dixi ubiq̃, cū no-
 uerim in Germania philippum Melan, Sy-
 monē Gryneū, Ioannē ex Vlma, qui gręcas
 literas

litteras prius Taurini frequenti auditorio, nunc summa laude Neapoli proficitur: in Gallia Beraldū, N. Regiū: in Polonia Osiū & Volfangum: in Italia Flamminiū, Fondulum, Ricciū Lugiēsem, Thomā Ricciū Vei cetinū, Corbettam, Caimum, Oliuā, Flaviū capellam, & Hieremiam nostrum, quem Ciceronianū dici pudet, cum interim nihil le- gat, tractet, diurnaꝫ aut nocturna manu præter Ciceronem uerset: sed timet fortasse ne cū Hieronymo uapulet. Pudeat, timeat, ut ei libitum fuerit: me certe pudet quotiescūq; aliud lego, quoties ex ore uox aliqua excidat quā apud Ciceronem nō legerim. Postremo condemnarunt q̃ græce peritus non esset, Proh fidem hominum non est græce peritus qui tam facile græca utebatur lingua atq; uernacula, qui græca carmina scribebat, qui ex tempore græce orauit, Cuius ob os Grai ora obuertebant sua. Istuc ipsum sensisse Argyropilum adfirmāt, Citant me hercules religiosum testem, hominē græcū. Quis nescit græcam nationē fidem, testimoniūq; religionē nunq; coluisse? Hui, tanti ne est unus exuriens Græculus ut huius amplitudini uel tenuē notā inurere possit?

At dicent

At dicent, Philelphum quoq; taxasse Ciceronem, quòd endelechie uocabulum nō intellexerit. Videte quos testes mihi citent: nunc mēdacem Græcum, nunc hominē qui grāmaticorū canones nunq; excesserat. Si quid librariorū imprudētia, aut sciolorū inscitia peccatū est, id uni Ciceroni ascribūt, in illum tranferūt omne peccatū, in illū omnē reiſciunt culpā. Fuerunt postremi defensores alijs qui antea orauerant, paulo prolixiores: & ita omnia diluerunt, ut ne leue quidē crimē pręterierint, quod non purgarēt: planeq; ostenderunt, nihil unq; ab eo profectū quod sanctum, quod perfectum ingenio, ac elaboratū industria nō esset, quamq; ei multa cū uitiis turpitudineq; coniuncta obiecerint, pręter Solæcisimos, & horrida quedam quę illi calūniandi studio ducti collegerāt, illis nempe facile uidebūtur horrida qui toti horridi & spinosi sunt, Vt em̄ febre laborantibus omnia amara uidentur, sic istis horridis & barbaris horrida atq; barbara uidentur omnia. Sed ijs qui oculos & aures eruditas habent in delitijs erūt & in officio, illustrioribusq; sentētijs, cupidissime usurpabūtur. Cum ḡ postremi perorassent, constitutūq; fuisset

fuiſſet, ut Cic. reuocaret, magnus eſt excita-
tus plauſus, incredibiliq; gaudio elati clami-
tare cœperūt, ac ſi inſanirēt, ò factū bene, ò
factū bene. Delecti fuerunt ſex ſplendidi ui-
ri qui illū ſenatus nomine reuocarent. Fue-
rūt autē Thomas Tyriacus Caſſani diſcipu-
lus, uir multa pietate & induſtria, Spiritus
Mōticellus acri & perpolito iudicio, Euge-
nius Mitus uir planè bonus & officioſus,
Arnoldus Coloniēſis iuuenis cū pius tū do-
ctus, Antonius Sonerius cōmemorabili pie-
tate ac uirtute præditus, Vincentius Fabria-
tius græce & latine doctiſs. Qui omnes & ſi
à faciūdia belliffime parati eſſent, uix potue-
runt impetrare à barbaris illius reditū, tan-
tam iam paucorū dierum interuallo ſibi gra-
tiam conciliarat, ita ingenij ſui facilitate, hu-
manitate, illorū fera pectora emolliuerat; ca-
debāt illis lachrymæ, cū diſcederet & illius
loci quē habitabat optimates omnes ad mul-
tum itineris comitati ſunt. Cum nuntiatum
eſt illius aduentū appropinquare, ſignifica-
uerant autē mutatis ad celeritatē iumentis,
ruſſus ſenatus decreto alij ſex delecti ſunt,
qui bombicinis ueſtibus ad talos uſque de-
miſſis illi honoris cauſa obuiā procederent.
Fuerunt

Fuerunt (si recte memini) Nicol. Prouana, Casāder Collimartialis cū collega suo Gotifredo, Ioā. petrus Buzzius, M. Antonius Beolchus, Paulus Frumētus. Kal. Ianuarij. Anno ab orbe redēpto M.D.XXXIIII. Urbem ingressus, honorificentissimeq; exceptus, tantam in urbe nostra lētitiā excitauit, ut urbis quoq; moenia intrantī arridere uiderentur. Perductus in senatū orationem luculentissimam habuit; Sequenti die data est prouincia nobili uiro Io. Baptiste Lactuato ut loco demolitæ statuæ aliā curaret nō minori artificio & impensa extruendā, qđ ille cum libenter, tū etiā diligenter præstitit: itaq; Ciceronē, ut par erat, æterna triumphī laude decorarūt. Hī uero qui illū reducerūt donati sunt annulo aureo, torque & patera argentea, illis qui obuiā processerant, splendidam uestem mira elaboratā arte dederūt. Rumpebantur inuidia aduersarij dum hæc agerētur, metuebantq; infortuniū aliquod. Subornarūt itaq; uiros opibus & gratia florentes qui pro illis intercederēt. Ignotum est, ea lege atq; gratia, ut ad Cicerōis genua procumbentes ueniā deprecarentur. Tantū quatuor inuenti sunt qui supplices delicti ueniam

ueniam peterent, inter quos fuit Hieremias
eremitanus, qui disertissima oratione se pur
gauit, Si quid ab eo commissum fuisset, id ma
leuolentissimorum hominum quos sibi in consiliū
adhibere solebat suasu factū esse, posthac da
turum operam, ne quicquid ab eo unquam fieret
quod ad imminuendam Ciceronis dignitas
tem faceret in conspectu patrum promissit,
Condonatū est, dataque sunt diplomata. His
omnibus peractis tubarum mirifico & suau
sono deducti fuerunt in amplissimam arcem
quam aulaeis & tapetis ex Syria aduectis à
summo ad imum usque constrauerant. Quid
postea acciderit nescio, nam mihi Romam
per dispositos equos proficiscendū fuit ob
nonnulla ampla nec satis expedita negotia.
Sed puto te, de omnibus quae post meum di
scessum consecuta sunt, partim amicorum li
teris & nuntiis certiore factum, partim
etiam ipso rumore multa ad te perlata exis
timo. Bene uale,

F I N I S.

ias
pur
na
iliū
da
ret
ta
fit,
His
aui
em
s à
uid
um
ob
ia.
di
li
m
tis

2